

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 36 ★ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1981 ★ ΑΔΑΡ Α' 5741

«Καί δοξάσῃς τό ὄνομά σου καί προσευχηθῇς καί
δεηθῇς πρὸς Σέ ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ»,
(Β' Χρον. 6:24)

והודו את שמך והתפללו והתחננו לפניך בבית הזה

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ: ΔΥΝΑΜΙΣ ΚΑΙ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΣΕ μιά εποχή πού καταβάλλονται πολύπλευρες καί πολυδιάστατες προσπάθειες γιά τή ρύθμισι καί τήν κραταίωσι τῆς θέσεως τοῦ Ἀνθρώπου μπροστά στά μεγάλα τεχνολογικά, οἰκονομικά καί κοινωνικά προβλήματα τοῦ καιροῦ μας, σέ μιά εποχή πού ἡ συνείδησις καί τά πιστεύω τοῦ Ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τήν πρώτη δύναμι γιά τήν ἀνθρωποκεντρική διαμόρφωσι τῆς κάθε κοινωνίας, ὁ Διάλογος εἶναι ἡ μόνη ὁδός πού μπορεῖ νά συμφιλιώσῃ καί νά συνενώσῃ τοὺς Ἀνθρώπους ὄλων τῶν φυλῶν, ὄλων τῶν ἐθνῶν, ὄλων τῶν θρησκειῶν.

ΓΙ ΑΥΤΟ, σέ παγκόσμια κλίμακα, γίνονται προσπάθειες — ἄλλοτε μέ ἐπιτυχία κι ἄλλοτε ὄχι — ὥστε τά διάφορα προβλήματα νά ἀντιμετωπισθοῦν μ' ἓναν ἀντικειμενικό, ἐντιμο, καλοπροαίρετο καί — κατὰ συνέπεια — ἐποικοδομητικό Διάλογο.

ΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ τῶν θρησκειῶν, καί κυρίως τῶν Μονοθεϊστικῶν, δέν μπορούσαν νά ὑπολειφθοῦν σέ μιά τέτοια παγκόσμια κινητοποίηση. Οἱ θρησκείες, πού ὅλες μέ τόν τρόπο τους ἀποβλέπουν στήν τελειοποίησι τοῦ Ἀνθρώπου, ἦταν ἀπό τίς πρῶτες δυνάμεις τῆς ὑψηλίου πού ἄρχισαν Διάλογο. Μέ ἀμφιβολίες, ἀμφιταλαντεύσεις, ἐρωτηματικά (ἀκόμη κι ἀντιδράσεις), οἱ ἐκπρόσωποι τῶν θρησκειῶν ἀπέδειξαν — ἀκόμη μιά φορά — τό «Ἀπό Θεοῦ ἄρχεσθε...».

ΚΙ ΕΜΕΙΣ, οἱ Ἰσραηλίτες τῆς Ἑλλάδος, προσπαθοῦμε νά ἔχουμε, μέ ὅλους τοὺς παράγοντες, ἓνα διερευνητικό Διάλογο. Πιστεύουμε ὅτι, ἀπό τό Διάλογο, ὅταν γίνεται μέ τίς προϋποθέσεις πού παραπάνω ἀναφέραμε, κανεῖς δέν εἶναι χαμένος. Ἀντίθετα μάλιστα: ὁ Ἄνθρωπος εἶναι κερδισμένος!

ΣΤΙΣ σελίδες πού ἀκολουθοῦν δίνουμε ἐνδεικτικά παραδείγματα ἀπό μερικές τελευταῖες προσπάθειές μας γιά νά ἐπιτύχουμε τό Διάλογο. Οἱ δυσκολίες ἢ καί οἱ ἀρνήσεις πού ἀντιμετωπίζουμε δέν μᾶς ἀποθαρρύνουν. Ἀντίθετα μᾶς ἐνθαρρύνουν νά συνεχίσουμε νά ἔχουμε ἀνοικτές τίς πόρτες μας, ἐλεύθερες τίς σελίδες αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ, ἀνοικτές τίς καρδιές μας γιά νά μιλήσουμε μέ ὅποιον δέχεται τό Διάλογο. Γιατί πιστεύουμε σ' αὐτόν καί τόν ὑπηρετοῦμε...

ΕΒΡΑΪΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ: Αἱ Συναγωγαί

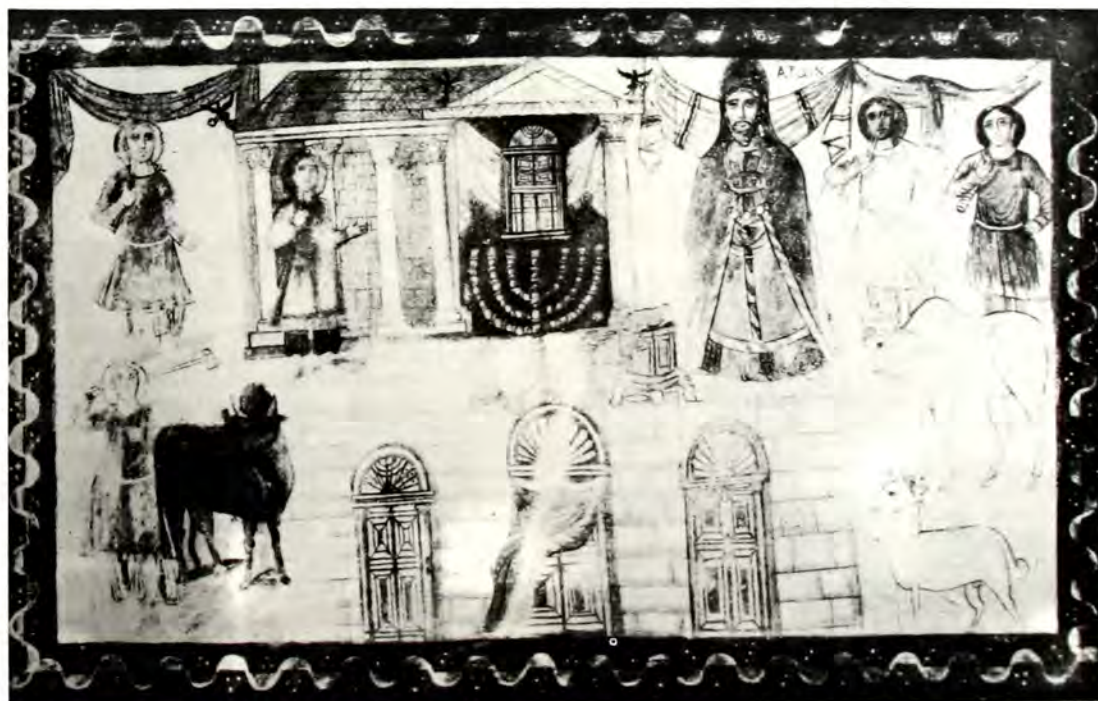
Ἡ λέξις Συναγωγή προέρχεται ἐκ τῶν Ὅ, οἵτινες μεταφράζουν οὕτω τὴν ἐβραϊκὴν λέξιν *eda*, σημαίνει δὲ τὴν συνάθροισιν, τὴν συγκέντρωσιν τοῦ λαοῦ καὶ ἔπειτα τὸν τόπον τῆς συγκέντρώσεως πρὸς προσευχὴν. Τὸ ἐβραϊκὸν ὄνομα τῶν Συναγωγῶν εἶναι *beth hakkeneseth* καὶ ἀραμαϊστί *beth Kenishta*. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ παρουσιάζεται καὶ τὸ ὄνομα «προσευχή»¹, προελθὸν ἐκ τῆς προσευχῆς, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ἐν ταῖς Συναγωγαῖς ἐξασκουμένης λατρείας. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐβραϊκὸν *beth terphilla*. Ὁ Φίλων καλεῖ τὰς Συναγωγὰς «Διδασκαλεῖα»², ἕνεκα τῆς ἐν αὐταῖς ἀναπτύξεως τοῦ νόμου καὶ τῶν ἀναγινωσκομένων περικοπῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Αἱ Συναγωγαὶ ἦσαν ἰδρύματα, εἰς τὰ ὅποια συνήρχοντο οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ νὰ τελέσουν τὰ τῆς λατρείας, καθ' ἣν ἔψαλλον μερικοὺς ψαλμοὺς, ἀνέπεμπον προσευχάς, ἰδίως τὴν προσευχὴν τὴν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ *Shema*³, ἤκουον τὴν πρὸς ἀνάγνωσιν καθωρισμένην περικοπὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μεθ' ἣν ἐπηκολούθει μετὰφρασις τῆς περικοπῆς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁμιλουμένην γλῶσσαν. Ἐντεῦθεν προήλθον τὰ Ταργκουεῖμ, αἱ ἀραμαϊκαὶ μετὰφράσεις ἢ κάλλιον παραφράσεις. Μετὰ τοῦτο ἐπηκολούθει σχετικὴ

ἀνάπτυξις τῆς περικοπῆς καὶ τὴν ὅλην τελετὴν ἐκλείον ψαλμοί, προσευχαὶ καὶ εὐλογία. Ἐκτὸς τούτων αἱ Συναγωγαὶ ἐχρησίμευον πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἔχουσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλουν καὶ αἰσθητικὰς ποινὰς⁴, αἵτινες ἐξετελοῦντο ὑπὸ τοῦ «ὑπηρέτου».

Αἱ Συναγωγαὶ ἦσαν συνήθως τρίκλιτοι, ἰδίως αἱ τῆς Γαλιλαίας (εἰκ. 56), μέ ὑπερυψωμένον τὸ μεσαῖον κλίτος. Εἰς τὸ βάθος τοῦ μεσαίου κλίτους ὑπῆρχε τὸ βῆμα, ὑπερυψωμένος τις χώρος, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀνεγινώσκετο ἡ περικοπὴ καὶ ἴσταντο οἱ πρεσβύτεροι τῆς κοινότητος. Εἰς τὸ βάθος τοῦ βήματος εὐρίσκετο τὸ κιβώτιον (*teba*), ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐφυλάσσοντο τὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξήγοντο πρὸς ἀνάγνωσιν. Διακόσμησιν ἡ παράστασιν τινα ἐπὶ τῶν τοίχων δέν ἔφερον αἱ Συναγωγαί. Εἰς μερικὰς μόνον τούτων, ὡς εἶναι ἡ Συναγωγὴ τῆς Beth Alpha παρὰ τὴν πεδιάδα Ἑσδραλῶν⁵, τὸ δάπεδον φέρει παραστάσεις ψηφιδωτάς. Ἡ ὡς Συναγωγὴ τῆς Δούμα Εὐρωπος ἐκκληθεῖσα, ἡ φέρουσα ἐπὶ τῶν τοίχων παράστασιν, ἐμφανίζουσα τὸν Ἑσδρὰν ἀναγινώσκοντα τὸν νόμον, φαίνεται νὰ ἦτο ἀρχαία χριστιανικὴ ἐκκλησία. Τὸ προσωπικὸν τῶν Συναγωγῶν δέν φαίνεται νὰ ἦτο πολυάριθμον. Ἀναφέρονται «οἱ πρεσβύτεροι», οἱ ὅποιοι ἦσαν πιθανῶς ἐ-

Τοιχογραφία τῆς ἀρχαίας Συναγωγῆς τοῦ Dura - Euphoros, (ἀρχαία πόλις παρὰ τὸν Εὐφράτη ποταμό). Διακρίνονται, ὁ Ἀαρὼν καὶ οἱ ἱερεῖς, ἕνας ναός, ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης, ἡ μενορά καὶ τὰ πρὸς θυσία ζῶα.

Αναμνηστική στήλη που μνημονεύει την ανέγερση Συναγωγής στην Κύπρο κατά τον 4ο αιώνα. Φυλάσσεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Λευκωσίας.

πιφορτισμένοι με την διοίκηση της Συναγωγής⁶, ο άρχων της Συναγωγής και ο αρχισυνάγωγος⁷, ο οποίος φαίνεται ότι διωριζέτο υπό των πρεσβυτέρων, έχων την έπιστασίαν επί της όλης Συναγωγής. Πλήν τούτων αναφέρεται και «ο ύπηρέτης» (Haggan), όστις εφρόντιζε και έπεμελείτο των ιερών κειμένων.

Αι Συναγωγαι εκτίζοντο εις περίοπτον θέσιν και συνήθως παρά τα ύδατα, ποταμούς, λίμνας, θάλασσαν κλπ., διά να έχουν πρόχειρον τό ύδωρ προς νίψιν των χειρών⁸, ήσαν δέ έστραμμένοι συνήθως προς την Ίερουσαλήμ.

Η αρχή των Συναγωγών ανάγεται υπό των Ραββίνων, του Ίωσήπου⁹ και του Φίλωνος¹⁰ εις την μωσαϊκήν εποχήν. Την γένεσιν των Συναγωγών προύκάλεσεν ή ανάγκη των έν διασπορά και μακράν της Ίερουσαλήμ εύρισκομένων Ιουδαίων, οίτινες είχαν ανάγκην ενός εύκτηριου οικου. Παύ το πρώτον ενεφανίσθησαν αι Συναγωγαι, δέν γνωρίζομεν. Έν τη Παλαιά Διαθήκη, τό Ψαλμ. 74,8, τό υπότινων έκκληφθέν ως μαρτυρούν την ύπαρξιν Συναγωγών, δέν είναι σαφές. Ούτε οι Ο' ούτε τα Ταργκουμείμ έννόησαν ένταύθα την Συναγωγήν, έν αντιθέσει προς τόν Άκυλαν και Σύμμαχον νόησαντας ταύτην. Ίσως τό πρώτον Συναγωγαι, ως εύκτηριοι οικoi, ιδρύθησαν έν Βαβυλώνι υπό των εκεί Ιουδαίων αιχμαλώτων. Αι αρχαιότεραι πιστοποιούμεναι Συναγωγαι είναι της Αιγύπτου, αναγόμεναι εις τόν 3ον π.Χ. αιώνα. Ο Ε. L. Sukenik¹¹ έδημοσίευσεν έπι-

γραφην Συναγωγής Αιγύπτου, αναγομένην εις τό δεύτερον ήμισυ του 3ου π.Χ. αιώνας. Δέν είναι άπίθανον αι αρχαιότεραι συναγωγαι να ιδρύθησαν τό πρώτον έν Βαβυλώνι, όπου παρίστατο ανάγκη να συγκεντρώνωνται εις οίκόν τινα, δια να έπιτελέσουν ειδός τι λατρείας. Συναγωγαι ιδρύθησαν και έν αύτῃ τη Παλαιστίνη έν Γαλιλαία. Και έν Έλλάδι άνεκαλύφθησαν Συναγωγαι, ως έν Αίγινῃ. Δήλως κλπ.¹²

(Από τό βιβλίο του «Έβραϊκή Αρχαιολογία, έκδόσις Αποστολικής Διακονίας, Αθήναι 1980, σελ. 156 κ.έ.)

1. Πράξ. 16,13.
2. Φιλ., Περί του βίου Μωυσέως, ΙΙΙ,27.
3. Δευτ. 6,4 - 9 11,13 - 21. Αριθ. 15,37 - 41.
4. Πρβλ. Ματθ. 10,17. Λουκ. 12,11. Πράξ. 26,11.
5. Το έν Τεγέρ ανακαλυφθέν κτίσμα μέ τό θαυμαστόν ψηφιδωτόν δώπεδον άμφισβητείται, άν είναι Συναγωγή ή Έκκλησία.
6. Λουκ. κεφ. 7 έξ.
7. Λουκ. 8,41. 49.
8. Πράξ. 16,13.
9. Ίωσ., Κατ' Απίωνος, ΙΙ, 17.
10. Φιλ., Περί του βίου Μωυσέως, ΙΙΙ, 27.
11. Ancient Synagogues in Palestine and Greece, 1934.
12. Περί των Συναγωγών ιδέ Α. Kohl - C. Watzinger, Antiken Synagogen in Galilaa, 1916. S. Krass, Synagogale Altertumer, 1922. E. L. Sukenik, The Ancient Synagogues of Beth Alpha, 1932. Του Αύτου, Ancient Synagogues in Palestine and Greece, 1934. K. Gallig, Erwagungen zur antiken Synagoge (ZDPV 1956, σ. 163 έξ.). C. Watzinger, Denkmaler Palastinas, ΙΙ, 1953. K. Gallig, Synagoge (RGG, VI, 1962³ σ. 557 έξ.). H. Rowley, Worship in Ancient Israel, 1967, σ. 213 έξ. και R. de Vaux, ένθ' άνωτ., τόμ. ΙΙ, 1962, σ. 174 έξ.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 1850

Από τό κλασσικό βιβλίο του Έντμόντ Άμπού Η Έλλάδα του Όθωνος (Η σύγχρονη Έλλάδα 1854), έκδόσεις άφών Τολίδη, σελ. 198, άντιγράφουμε:

«Οι Έβραίοι σπανίζουν στό βασίλειο και ή βία του όχλου της Αθήνας δέν είναι κατάλληλη να τους προσελκύσει. Στα Ίόνια νησιά, κάτω από την προστασία της Αγγλίας, ή έβραϊκή φυλή ζει και προκόβει. Σημειώνω ότι στη νήσο της Κέρκυρας, οι θάνατοι υπερβαίνουν τις γεννήσεις στους Έλληνες και οι γεννήσεις τους θανάτους στους Έβραίους, έτσι που είναι εύκολο να προβλεφτεί ότι σε ένα διάστημα ή νήσος δέν θα κατοικείται παρά από Έβραίους.

Η έβραϊκή ράτσα έχει σε μας περισσότερη τιμιότητα, θάρρος, έξυπνάδα και όμορφιά άπ' ό,τι στους λαούς της Ανατολής».

«ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ»

Προσπάθεια έπιστημονικού διερευνητικού Διαλόγου

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Παντελεήμων (Καρανικόλας) εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολυγραφώτε-
ρους ἱεράρχες τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρ-
θοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.
Μερικά ἀπὸ τὰ δημοσιεύματά του
ἀναφέρονται — ἔμμεσα ἢ ἄμεσα —
στὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ τοὺς
Ἑβραίους.

Σ' ἓνα μάλιστα τελευταῖο του βι-
βλίο, μὲ τίτλο «Ἑβραῖοι καὶ Χρι-
στιανοί» (Ἐκδόσεις «Πνοή», Κόριν-
θος, 1980) προσπαθεῖ νὰ δώσῃ
μερικές ἐξηγήσεις κι ἐρμηνεῖς στὶς
σχέσεις μεταξὺ τῶν πιστῶν τῶν
δύο Μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν, μὲ
διάφορες ὁμως προεκτάσεις καὶ σέ
ἐξωθρησκευτικούς τομεῖς (κοινωνι-
κό, οικονομικό, ἀκόμη καὶ πολιτικό).

Ὁ Σοφ. Ραββῖνος κ. Ἠλίας Σαμ-
πετάι, στὰ πλαίσια τοῦ πνεύματος
τοῦ ἐπιστημονικοῦ Διαλόγου, ση-
μείωσε κι ἀπάντησε σέ μερικά ση-
μεῖα τοῦ βιβλίου τοῦ Σεβασμιωτά-
του Κορινθίας.

Παράλληλα τὸ Κ.Ι.Σ., μὲ τὸ ὑπ' ἀ-
ριθ. 1054/10 — 12 — 1980 ἔγγρα-
φὸ του, ὑπογραφόμενο ἀπὸ τοὺς
ἀντιπρόεδρο καὶ γεν. γραμματέα
του κ.κ. Ἀ. Κόβο καὶ Μιχ. Μάτσα,
παρεκάλεσε τὸν Σεβασμιώτατο γιὰ
τὰ ἐξῆς:

«Προτιθέμενοι εἰς προσεχές
τεύχος τοῦ περιοδικοῦ μας
«ΧΡΟΝΙΚΑ», τὸ ὁποῖον Σὺς ἀπο-
στέλλομεν ἀνελλιπῶς, νὰ δημο-
σιεύσωμε τὴν κριτικὴν τοῦ Σο-

φολογιωτάτου Ραββίνου κ. Ἠλ.
Σαμπετάι ἐπὶ τοῦ βιβλίου Σὺς
«Ἑβραῖοι καὶ Χριστιανοί», θὰ
Σὺς παρακαλέσωμεν ὅπως, ἐφ'
ὅσον ἐπιθυμῇτε, μᾶς ἀποστείλη-
τε τυχόν ἀπαντητικὸν Σὺς κείμε-
νον.

Δεδομένου ὅτι κατὰ τὸν μῆνα
Δεκέμβριον, τὸ ἐκκλησιαστικὸν
Σὺς πρόγραμμα εἶναι ἀσφαλῶς
βεβαρημένον, θὰ ἀναμεινῶμεν
τὸ κείμενόν Σὺς μέχρι καὶ τῆς
15ης Ἰανουαρίου 1981 ἢ καὶ εἰς
μεταγενεστέραν ἡμερομηνίαν,
τὴν ὁποῖαν Ὑμεῖς ἐπιθυμεῖτε».

Ὁ Σεβασμιώτατος Κορινθίας
δὲν ἀπάντησε οὔτε στὸν Σοφ. Ραβ-
βῖνο οὔτε στὸ Κ.Ι.Σ.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΡΑΒΒΙΝΟΥ κ. ΗΛ. ΣΑΜΠΕΤΑΪ

Σεβασμιώτατε,

Ὅπως τυχαίως ἔφθασε στὰ χέρια μου ἡ τελευταία με-
λέτη Σὺς «Ἑβραῖοι καὶ Χριστιανοί» πού, ὅπως ἦταν φυσικό,
τὴν ἐδιόβασα μὲ πολὺ μεγάλη προσοχή. Ἐπειδὴ Σὺς γνω-
ρίζω ἀπὸ παλαιότερα δημοσιεύματά Σὺς καὶ, κυρίως ἀπὸ
τὸν Τύπο, σάν ἕναν φιλελεύθερο, προοδευτικὸ καὶ φωτι-
σμένο ἐκπρόσωπο τῆς Ἑλληνο - Ὁρθόδοξης Χριστιανικῆς
Ἐκκλησίας, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἐκφράσω, τελείως
ἐλεύθερα καὶ ἀπροκατάληπτα, μερικές σκέψεις μου γιὰ τὴν
παραπάνω μελέτη Σὺς. Ἄλλωστε, τοῦτο θὰ ἀποτελέσει ἴ-
σως καὶ μιὰ ἀφορμὴ γιὰ τὴν πραγματοποιήσιον ἑνὸς κάποιου
«διαλόγου» μεταξὺ μας, κατὰ τὴν σημερινή κατ' ἐξοχὴν ἐ-
ποχὴ τοῦ Διαλόγου.

Ἀντὶ μιᾶς γενικῆς κριτικῆς τῆς μελέτης Σὺς, νομίζω ὅτι
εἶναι πιὸ ἐποικοδομητικὴ ἢ μὲ παραπομπές καὶ μὲ ἐπὶ μέ-
ρους σχολίασιον ὁρισμένων συγκεκριμένων σημείων της.
Τοῦτο, πιστεύω, θὰ Σὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσετε
καὶ τίς ἀπόψεις ἑνὸς Ἑλληνο - Ἰσραηλίου ἐκπροσώπου
τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Στὴν προσπάθειά μου αὐτὴ καὶ γιὰ νὰ γί-
νω ἀπόλυτα σαφές, θὰ Σὺς μιλῶ με «ἀνοιχτά χαρτιά»,
χωρὶς ὑπεκφυγές κι ἔχοντας πάντα τὸ χέρι στὴν καρδιά.

Μετὰ μιὰ δισχιλιετή, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνώμαλη
καὶ γεμάτη προκαταλήψεις περίοδο συνυπάρξεως τῶν δύο
θρησκειῶν μας, ἔφθασε, πιστεύω, ἡ στιγμὴ πού θὰ πρέ-
πει, ἐπιτέλους, νὰ ἀντιμετωπίσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ ἀ-
μειβοιότητα καὶ ἀλληλοσεβασμό. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουμε, ὁ-

μως, αὐτό, χρειάζεται νὰ γίνῃ ἡ ἀλληλογνωριμία μας μα-
κριὰ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τίς ἀδυναμίες τοῦ παρελθόντος. Μὲ
αὐτό, λοιπόν, τὸ πνεῦμα καὶ μὲ αὐτόν μόνον τὸν στόχο θὰ
ἀντιμετωπίσω ὁρισμένα ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα καὶ συλλογι-
σμούς Σὺς, πού ἀφοροῦν καὶ ἀναφέρονται στὸν Ἰουδαϊ-
σμό, τὸν λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ, τὴν ἱστορία του καὶ τὴν φιλο-
σοφία του.

σελ. 7: «... Ἡ ἐκπλήρωση τῶν δύο ἐπαγγελιῶν δὲν θὰ εἴ-
ναι μόνον ἡ δικαίωση τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ
κυριαρχία του ἢ πνευματικὴ, πῶς θὰ εἴναι καὶ οἰκονομικὴ
καὶ πολιτικὴ σ' ὅλη τὴν γῆν. Ὁ Σιωνισμὸς τους, μὲ ἄλλα
λόγια, πιστεύουν ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ σ' ὅλον τὸν κόσμον...»

Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι αὐταπόδεικτος, ὅπως
παρουσιάζεται στὸ κείμενο, καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς
αὐθαίρετος, βασιζόμενος — ὅς μοῦ ἐπιτραπεί νὰ πῶ — σέ
μιὰ ἀντι - Ἰουδαϊκὴ θεώρησι τῆς Ἑβραϊκῆς ἱστορίας καὶ
τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Μεσσιανικοῦ ὁράματος τῶν Προφητῶν.
(Ἡ ἴδια ἀρνητικὴ ἀντιμετώπιση ἐπαναλαμβάνεται καὶ στὴν
σελ. 13, «... ἕναν Ἑβραῖο παγκόσμιον Μεσσία... γιὰ... νὰ
παγκοσμιοποιήσῃ τὸν Ἑβραϊσμό...», καὶ ἄλλαχού). Βε-
βαίως, ὁ Ἰουδαϊσμός ἔχει καὶ ἔθνικα, πανανθρώπινα ἢ καὶ
πανοικουμενικὰ ἰδανικά. Τὸ ἰδανικὸ τῆς παγκόσμιας καὶ εἰ-
ρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ὁ-
πως, πολὺ ἐξοχα, τὸ διατυπώνει ὁ Μιχαῖας στὸ 4ο κεφά-
λαιο τοῦ ὁμώνυμου βιβλίου του. Μήπως, ὁμως, καὶ οἱ δύο
ἄλλες θυγατρικές του θρησκείες, ὁ Χριστιανισμός καὶ ὁ

Ισλαμισμός, δέν διαπνέονται από παρόμοια οίκουμενικά πιστεύω; Μεταξύ δέ αὐτοῦ τοῦ ἡθικοῦ οίκουμενικοῦ Μονοθεϊσμοῦ καί τῆς δῆθεν οἰκονομικοπολιτικῆς παγκόσμιας κυριαρχίας, δέν μπορεῖ, ἀσφαλῶς, νά ὑπάρξει καμία ἀπολύτως σύγκριση. Κάθε συσχετισμός τῶν δύο αὐτῶν ἐννοιῶν θά πρέπει, ὅπωςδήποτε, νά θεωρηθεῖ ὡς «ὑποπτος».

Δέν καταλαβαίνω γιατί κατηγορεῖτε καί ὑπερτονίζετε τήν ἐννοία «Σιωνισμός». Ὁ Σιωνισμός δέν εἶναι ντροπή. Εἶναι ἡ ἐθνική διαχρονική ἰδέα γιά τήν ἀποκατάσταση καί ἐδραίωση τῆς Ἑθνικῆς Ἑστίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Εἶναι, γιά νά χρησιμοποιοῦμε τήν σύγχρονο ὀρολογία, τό Ἑβραϊκό Ἀπελευθερωτικό Κίνημα. Ἀν κατά τήν πορεία τῆς ἱστορίας τοῦ διεπράξε ὀρισμένα λάθη, αὐτά θά πρέπει, ὅπως-δήποτε, νά τά κατακρίνουμε καί νά τά καταδικάσουμε. Ποιοῖ ἄλλωστε παρόμοιο Κίνημα δέν ἔχει ὑποπέσει σέ παρόμοια ἢ ἄλλης φύσεως λάθη; Αὐτά τά λάθη, ὅμως, δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά διαστρεβλώσουμε τήν φύση καί τήν ἀποστολή τοῦ κάθε Κινήματος καί, φυσικά, τοῦ Σιωνισμοῦ.

σελ. 8: «... βρίσκουμε τή λύση γιά ὅλη τήν δραστηριότητά τους καί γιά τὰ χαρακτηριστικά τῆς φυλῆς τους... Ἐξηγεῖται ἀρχικά ἡ ἵδρυση α) τῆς Μασσαωνίας β) τοῦ Μαρξισμοῦ καί γ) τοῦ Χιλιασμοῦ γιά νά κτυπήσουν ἔμμεσα τόν Χριστιανισμό...»

Περίεργο, πῶς δέν ἀπαριθμεῖτε καί τόν Προσκοπισμό, τὸ Ρόταρι καί τοὺς Λαῖους, ὅπως κάνουν, κατά σύστημα, μερικές Ὁρθόδοξες, καί μόνο, Χριστιανικές Ὁργανώσεις.

Σέ ὅτι ἀφορᾷ, τώρα τόν Χιλιασμό, ἐπιτρέψτε μου νά Σᾶς ὑπενθυμίσω πῶς εἶναι διενθῶς παραδεκτό ὅτι ἀποτελεῖ μιά Χριστιανική αἵρεση. Ὅσο δέ γιά τήν Μασσαωνία καί τόν Μαρξισμό εἶναι τόσο Ἑβραϊκά «κατασκευάσματα» ὅσο εἶναι καί Χριστιανικά. Ἡ ὁποιαδήποτε θρησκευτική, οἰκονομική, πολιτική ἢ κοινωνική θεωρία, πού ἐνδέχεται νά περιέχει ὀρισμένα στοιχεῖα ἢ διάφορα Ἰουδαϊκές ἐπιδράσεις, δέν σημαίνει καί δέν ἀποδεικνύει ἀναγκαστικά καί σέ εὐθεία γραμμὴ καί τήν Ἰουδαϊκή «μυστική» προέλευσή της. Μήπως, λοιπόν, καί ὁ Χριστιανισμός «τὸ ἀπαύγασμα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ» κατά τὴ δική Σας ἔκφραση (σελ. 31) ἀποτελεῖ ἐπίσης ἕνα τέτοιο κατασκευάσμα; Ἀπὸ τήν ἄλλη πλευρά ἂν πάρουμε τὸ δικό Σας τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, εἶναι δυνατόν τὰ διάφορα ἀπολυταρχικά καί δικτατορικά καθεστώτα νά «ἀποδοθοῦν» ἢ νά θεωρηθοῦν κατασκευάσματα τῶν ἀπολυταρχικῶν καθεστώτων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων - κρατῶν τῆς ἀρχαιότητος; Ἰσως ὑπάρχει κάποια ἐπίδραση τῶν ἰδεῶν, ποτέ, ὅμως, δέν θά ἀποκαλούσαμε τίς δικτατορίες δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος ἢ τῆς «δραστηριότητος» καί τῶν «χαρακτηριστικῶν» τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

σελ. 9: «... οἱ ἀρχηγοὶ καί οἱ ὀργανωτὲς τῶν Μαρξιστῶν καί Χιλιαστῶν ἦσαν Ἑβραῖοι».

Κάθε σοβαρὴ Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα καί ὅλες οἱ ξένες πιστοποιοῦν, ὅτι, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς καί ὀργανωτὲς τῶν Χιλιαστῶν δέν ὑπῆρξε Ἑβραῖος καί πῶς, ἀποφωκιστὰ μὲ τόν Μαρξισμό, ὑπῆρξαν καί Ἑβραῖοι μεταξύ τῶν πρωτοπόρων του, ὅπως ἄλλωστε ὑπῆρξαν καί μὴ Ἑβραῖοι. Ἀλλὰ καί νά συνέβαινε νά ἦσαν ὅλοι Ἑβραῖοι, μήπως οἱ πράξεις, οἱ θεωρίες καί οἱ ἀντιλήψεις ὀρισμένων ἀτόμων ἀποτελοῦν ἀπόδειξη γιά τίς πεποιθήσεις ἐνός λαοῦ ἢ γιά τὸ πιστεῦν μὴς θρησκείας;

Ὅσον ἀφορᾷ δέ τήν δῆθεν λαϊκὴ ἔκφραση «Ἑβραϊο-μασσῶνισ» (σελ. 10) αὐτὴν τήν ὀνομασία καλλιεργοῦν καί διαδίδουν μέσα στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ οἱ διάφοροι διασπορεῖς τοῦ μύθου τοῦ Ἑβραίου «μπαμπούλα». Τὸ ἴδιο ἔλεος, ἰσχύει καί μὲ τὸν ὄρο «Φαρισαῖος» (σελ. 10): ἡ ὑποτιμητικὴ αὐτὴ σημασία τῆς λέξεως σχετίζεται ἄμεσα μὲ τήν ἱστορία τοῦ Χριστιανικοῦ Θρησκευτικοῦ Ἀντισιωνισμοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα θά γνωρίζετε, ἀσφαλῶς, καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὅτι ὁ Φαρισαϊσμός ἀποτελοῦσε «μία» Ἰουδαϊκὴ ἔκφραση τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ὅποιος σέ πολλὰ διδάγματα Του δέν ἀπηχεῖ παρὰ τήν Φαρισαϊκὴ ἀντίληψη περὶ ἡθικῆς καί δικαιοσύνης.

σελ. 11: «... τὴν ἀπόφαση τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν πού διακήρυξε τὸν Σιωνισμό ἰσοδύναμο μὲ τὸν Ρατσισμό».

Χρήσιμο θά ἦταν νά μὴν ἀνακατεύετε τήν πολιτική, μιά καί εἶναι πασιφανὴς ἡ σκοπιμότητα καί ἡ πετρελαϊκὴ δουλοπρέπεια τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, τήν ὁποία οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ ἐμπνευστὲς της δέν τήν ἀναφέρουν πιά (ἴσως ἀπὸ ντροπή...)

σελ. 11 – 13: κεφ. «Ἡ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΛΑΟΥ»

Τελειῶς ἀρνητικὴ καί ἀδικὴ ἡ παρουσίαση τῶν Ἑβραίων σάν τὸν «μπαμπούλα» τῆς κοινωνίας. «... αὐτοὶ ἀπαρρόφησαν... αἷμα καὶ ἀνθρώπους, ἄλλων λαῶν (δράκου-λες, μὲ ἄλλα λόγια!), ἀφοῦ τοὺς... ἀνάδειξαν ὁδοὺς τῶν πολιτικῶν δοξασιῶν, ὀνείρων καὶ ἐπιδιώξεων τους...» Ἀρα, κατὰ τὴ γνώμη Σας, καί ἡ διάδοση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀποβλέπει μόνο στὴν ἐλληνοποίηση καί τήν κατάκτηση τοῦ κόσμου ὅλου ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες! Ἡ ἀφασίωση πρὸς κάποιο ἰδανικό, στὴν συγκεκριμένη περίπτωσι, ἡ πιστότητα τῶν Ἑβραίων στὸ Βιβλικὸ Μεσσιανικὸ καί Πανανθρώπινο ἰδανικό, δέν ὑπαγορεύεται παρὰ ἀπὸ τὴν πίστη καί μόνον τοῦ Ἑβραίου σ' αὐτὸ τὸ Θεόπνευστο, γι' αὐτοὺς ἰδανικό.

Ὅλα δέ τὰ περὶ «περιφρονήσεως» καί «ἐκμεταλλεύσεως» τῶν ἄλλων λαῶν ἀπὸ τοὺς «παντοδύναμους» καί «εὐφυέστατους» Ἑβραίους, δέν ἀποτελοῦν παρὰ βεβαιωμένους, ἀστοχούς καί ἀδικούς συλλογισμούς. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νά Σᾶς ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός εἶναι ἡ μόνη θρησκεία, ἡ ὁποία ποτέ δέν ἐκήρυξε ἐκείνο τὸ τόσο μισαλλόδοξο καί σωβινιστικὸ δόγμα, «ἔξω ἀπὸ ἐμένα δέν ὑπάρχει σωτηρία». Τουναντίον, οἱ σοφοὶ Ραββίνοι τῆς Ταλμουδικῆς ἐποχῆς διεκήρυξαν ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ὅτι: «Οἱ δίκαιοι ὅλων τῶν Ἐθνῶν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, χρώματος ἢ πίστεως – συμμετέχουν στὴς εὐγενέστερες θεϊκὲς εὐλογίες καί στὴν μέλλουσα ζωὴ».

σελ. 14: «Οἱ Ἑβραῖοι... παραπονοῦνται... γιά τοὺς Ἕλληνες Χριστιανούς ὅτι ἔχουν παροιμίες καὶ σκώμματα ἀντιεβραϊκά, ὅτι καῖνε τὸν Ἰούδα, ὅτι ἔχουν ἀπέχθεια γιά τοὺς Ἑβραίους καὶ ὅτι στὰ Ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια τῆς Ἑορτῆς τῆς Ἑβδομάδος τοῦ Πάθους... «ψέλνουν στοὺς Ἑβραίους τὸν ἀναβαλλόμενον»... δέν πρέπει ὅμως νά τὰ παρεξηγῶν αὐτὰ οἱ Ἑβραῖοι...»

Ὁραῖα, λοιπόν: χάριν τῆς «παραδόσεως» καί τῆς «συνήθειας» ἃς ἐπιτραπῇ καί ἡ συνέχιση τοῦ Ἀντισιωνιστικοῦ θρησκευτικοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τήν Χριστιανικὴ Ἐκκλησία! Χάριν τῆς γραφικότητος τοῦ ἐθίμου, ἃς καθυβρίζονται οἱ Ἑβραῖοι καί ἃς διαδίδεται ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἡ «Διδασκαλία τῆς Περιφρόνησης» (κατὰ τὸν προσφυὲς τίτλο τοῦ Jules Isaac), καί ἃς διαδίδεται τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἑβραίων! Ὁ Πάπας Ἰωάννης ὁ 23ος, ὅμως, ἐδῶ καί εἴκοσι πέντε χρόνια (τὸ 1956), ἔσβησε μὲ μιά μονοκονδυλιά τίς «περὶ τῶν ἀπίστων Ἑβραίων» ἀναφορές ἀπὸ τὴν λειτουργία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Μάλιστα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του, συνέταξε καί ἀπήγγειλε ὁ ἴδιος τὴν ἀκόλουθη προσευχή:

«Ἀντιλαμβάνομαστε τώρα πῶς ἐπὶ ἀναρίθμητους αἰῶνες τὰ μάτια μας θόλωσαν καὶ τυφλώθηκαν, ὥστε νὰ μὴν εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀναγνωρίσουμε πῶς τὸ κάλλος τοῦ ἐκλεκτοῦ Σου λαοῦ καὶ νὰ μὴν ἀναγνωρίζουμε στὸ πρόσωπό του τὰ χαρακτηριστικά στοιχεῖα τοῦ πρωτότοκου ἀδελφοῦ μας. Ἀντιλαμβάνομαστε πῶς τὰ βλεφάρὰ μας σηματοδεύτηκαν μὲ τὸ σημάδι τοῦ Κάιν. Ἐπὶ αἰῶνες ὁ Ἄβελ ἔκειτο στὸ αἷμα καὶ στὰ δάκρυα, διότι εἴχαμε ξεχάσει τὴν ἀγάπη Σου. Συγχώρησέ μας γιὰ τὴν κατὰρα ποὺ ἀδίκως ἐναποθέσαμε ἐπὶ τοῦ στόματος τῶν Ἑβραίων. Συγχώρησέ μας γιατί μὲ αὐτὴ τὴν κατὰρα Σὲ σταυρώσαμε γιὰ δευτέρη φορά».

Οἱ παραπάνω ἐνέργειες τοῦ τότε Προκαθήμενου τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπηχῶν τὸ τόσο ἀπαραίτητο πνεῦμα τῆς συμφιλίωσης καὶ τῆς ὁμαλοποιήσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰουδαϊσμοῦ. Αὐτὸ λέγεται «Διδασκαλία τῆς Ἀγάπης»! Αὐτὴ ἡ διδασκαλία, ὅμως, πότε θὰ ἀρχίσει νὰ διδάσκεται καὶ στοὺς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς;

σελ. 14: «... οἱ Ἑβραῖοι μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους, μὲ τὴν τήρηση τοῦ γράμματος τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν ἐθίμων τους, μὲ τὰ ἐλαττώματά τους κλπ. δημιουργοῦν ἔδαφος γιὰ σκώμματα...»

Κανείς ποτέ δὲν θὰ φανταζόταν ὅτι Ἱεράρχης θὰ ὑπεστήριζε ὅτι κάποιοι ἀλλόθρησκος, ἐπειδὴ τηρεῖ τὶς ἐντολές τῆς Θρησκείας του, «δημιουργεῖ ἔδαφος γιὰ σκώμματα». Μὲ τὴ λογικὴ αὐτὴ καταδικάζονται στὸ νὰ ὑφίστανται «σκώμματα» ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς ἄλλων θρησκειῶν καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ καὶ συνεπείς στίς ἐπιταγές τῆς θρησκείας τους, στὰ ἴθια καὶ ἐθίμα τους Χριστιανοί!

σελ. 17: «... Ὁ ἀντισημιτισμός, ποὺ ἀποκορυφώθηκε ἐπὶ τῆς Χιτλερικῆς κτηνωδίας, δὲν ἔχει σχέση μὲ τοὺς Χριστιανούς καὶ τὴς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας...»

Πολὺ ἐπιφανειακὰ καὶ εὐκόλῃ ἡ ἀθώωση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ κάθε εὐθύνη. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὅμως νὰ ρωτήσω: Οἱ διαπραξάντες, οἱ σχεδιάσαντες καὶ οἱ ὑλοποιήσαντες αὐτὴ τὴν «πολιτικὴ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια» τί ἦσαν; Βάσει ποιᾶς ἠθικοθρησκευτικῆς διδασκαλίας γαλουχήθηκαν αὐτοὶ καὶ οἱ πρόγονοί τους; Ποιανὸ δόγματος κατηχητικὸ σχολεῖο διαπότισε τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τους μὲ τὸ μῖσος κατὰ τῶν «ἀνόμων», «παρείστακτων» καὶ «θεοκτόνων» Ἑβραίων; Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐπίδραση τῶν ἰδεῶν πάνων στὸν ἄνθρωπο, ἡ εὐθύνη τῆς Χριστιανικῆς Ἀντισημιτικῆς Διδασκαλίας γιὰ τὴν «πολιτικὴ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια» τῆς γενοκτονίας ἔξι ἑκατομμυρίων ἀθώων Ἑβραίων εἶναι τεράστια. Καμμία δὲ σύγκριση δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ αὐτῆς τῆς γενοκτονίας (πράγματι ἡ λέξη αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία τραγικὴ συνεισφορά τῶν Ἑβραίων στὸν ἀνθρώπινο πολιτισμό!) μὲ ἄλλες «σκληρές», «βάνου-σες» διώξεις καὶ ἐξευτελισμούς ἄλλων λαῶν. Ἡ ταῦτιση τῶν δύο αὐτῶν περιπτώσεων ἀποτελεῖ βεβήλωση καὶ ἱεροσυλία τῆς μνήμης τῶν ἀθώων θυμάτων τοῦ μῖσους.

σελ. 18: «Στὸ κάτω - κάτω τῆς Γραφῆς οἱ Ἑβραῖοι ὑπάφει-ραν, διώχτηκαν ἀπὸ τὸν Ναζικοφασισμό, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα ἀναντίρρητο τῶν βασάνων αὐτῶν ἦταν ἡ ἱδρυση τοῦ σημερινοῦ Ἰσραηλινικοῦ κράτους...»

Συνέχιση τῆς γενοκτονίας τῆς μνήμης τῶν θυμάτων. Ἀνεπίτρεπτος συλλογισμός καὶ ὁ συσχετισμός διότι «στὸ κάτω - κάτω τῆς γραφῆς» ἡ ρίψη τῆς ἀτομικῆς βόμβας στὴ Χιροσίμα συντόμεψε τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου! Ὅπως, ὅμως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καυχόμαστε γιὰ τίς ὁποιοσδήποτε «εὐεργετικές» συνέπειες ἢ ἐπιδράσεις τῆς πρώτης ἀτομικῆς βόμβας, τὴ στιγμὴ ποὺ δολοκλήρῃ ἡ ἀνθρωπότητα θρηνεῖ καὶ ἀνατριχιάζει στὴ σκέψη ἐνὸς ἐνδεχόμενου ἀτο-

μικοῦ ὀλέθρου, ἄλλο τόσο παράλογη καὶ ἀνεπίτρεπτη εἶναι ἡ κάθε προσπάθεια, ποὺ θέλει νὰ δεῖ κάτι τὸ «καλὸ» ἢ τὸ «εὐεργετικὸ» μέσα στὴν ἀπάνθρωπη μοῖρα τῶν Ἑβραίων ἀθώων θυμάτων τοῦ Ναζικοφασισμοῦ... Ὅποιες καὶ ἂν ἦσαν οἱ συνέπειες τῆς γενοκτονίας, μὲ κανένα τρόπο δὲν μειώνεται ἡ ἔκταση τοῦ ἐγκλήματος ποὺ διαπράχθηκε αὐ-τε καὶ οἱ ὁποιοσδήποτε «εὐνοϊκές» ἐξελίξεις (ἂν αὐτές ὑπάρχουν) μειώνουν τίς ἐγκληματικές καὶ ἀπάνθρωπες ἐνέργειες τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν αὐτουργῶν.

σελ. 20: «... πρέπει δὲ νὰ εἶναι εὐγνώμονες οἱ Ἑβραῖοι πρὸς τοὺς Χριστιανούς καὶ τίς πολιτείες ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ Χριστιανούς, γιατί τὸν παρέχουν σὰν ἀδελφούς. χῶ-ρο καὶ εὐκαιρίες νὰ ζοῦν, νὰ εὐτυχοῦν, νὰ πλουτίζουν καὶ νὰ παίξουν καὶ σημαντικὸ ρόλο στὴν διακυβέρνησή τους...»

Ἀπαράδεκτη καὶ ἀντισυνταγματικὴ διακήρυξη. Καὶ γιὰ νὰ γίνουμε σαφέστεροι, ἂς περιορίσουμε τὴ συζήτηση εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς. Οἱ Ἕλληνες Ἰσραηλίτες τὸ θρήσκευμα, ἀποτελοῦν ἀνεγνωρισμένους σὺν ταγματικῶς πολίτες τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ δὲν τοὺς παραχωρεῖται (ἀλήθεια ἀπὸ ποιούς;) κανένας χῶρος στὴν κοινωνικὴ, πολιτικὴ, πολιτιστικὴ καὶ ἐν γένει ζωὴ τῆς πατρίδος τους, ὅπως δὲν «παραχωρεῖται» τέτοιος χῶρος στὸν οἰονδήποτε Ἕλληνα Χριστιανὸ Ὁρθόδοξο πολίτη. Γιὰ ἀμφότερους, σὰν Ἕλλη-νες πολίτες, τοῦτο ἀποτελεῖ ἓνα ἀναφαίρετο καὶ φυσικὸ δικαίωμα.

σελ. 20: «... παρ' ὅτι ἦταν καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι γενικὰ ἂν καὶ ἀποτελοῦν ὑπὸ κράτος καὶ πολίτες αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ Κράτους, σύγχρονα, εἶναι ἀναντίρρητα περισ-σότερο πολίτες καὶ ὑπήκοοι ἐνὸς θρησκευτικοῦ - πολιτικοῦ «Κράτους ἐν Κράτει», τῆς Ἑβραϊκῆς Θεοκρατίας καὶ μάλιστα Παγκόσμιας Διεθνιστικῆς Σιωνιστικῆς Πολιτείας, παρὰ τοῦ Κράτους στὸ ὁποῖο φιλοξενοῦνται».

Ἐπειδὴ ἡ ὁριοτολογία δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ιδιότη-τα τοῦ Ἱεράρχου καὶ τοῦ Δασκάλου τῶν Γραφῶν, Σὺς πα-ρακαλῶ νὰ κατονομάσετε ἔστω καὶ ἓνα ὑπαρκτὸ καὶ ἱστορικὸ πρόσωπο στὴν Ἑλλάδα (ἢ ἀλλοχοῦ σ' ἄλο τὸν κόσμον) ποὺ εἶναι ἢ ἦταν πολίτης καὶ ὑπήκοος αὐτοῦ τοῦ πολυθρύλητου «θρησκευτικοῦ - πολιτικοῦ «Κράτους ἐν Κράτει» τῆς Ἑβραϊκῆς Θεοκρατίας καὶ μάλιστα «Παγκό-σμιας Διεθνιστικῆς Σιωνιστικῆς Πολιτείας». Ὅχι πλέον ἄλ-λα μισόλογα καὶ «Φαρισαισμούς» (κατὰ τὴν δικὴ Σας, πάν-τοτε, σημασία τοῦ ὅρου). Τὴν ἀλήθεια καὶ μόνον τὴν ἀλή-θεια!

Ἀκόμη, ἂν αὐτὸ δὲν ὀνομάζεται «παθολογικὴ ἑβραιο-φοβία» καὶ «ὕστερικός ἀντισημιτισμός» τότε πῶς λέγε-ται; Τί σημασία, πράγματι, ἔχει, ἂν πρὸ 20ετίας συντάξατε δή-λωση καταδικαστικὴ τοῦ Ἀντισημιτισμοῦ (σελ. 21 - 23), ὅταν σήμερον Σεῖς ὁ ἴδιος ὑποθάλητε, κατὰ τρόπον ἀναν-τίρρητο, αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀντισημιτισμὸ, προσπαθώντας μάλιστα, νὰ τὸν στηρίξετε στὴν εὐκόλῃ λύση τῶν διεθνῶν καὶ δικαστικῶν ἀναγνωρισμένων σὰν πλαστῶν «Πρω-τοκόλλων τῶν σοφῶν τῆς Σιών»; (σελ. 25 - 26)

σελ. 27: «... Ἀλλὰ γιὰ τοὺς Ἑβραίους δημιουργοῦνται αὐτὰ κατὰ μείζονα λόγον ἐξ αἰτίας προκαταλήψεων... καὶ γιὰ τίς ὁποῖες πρώτιστη εὐθύνη ἔχουν οἱ ἴδιοι οἱ Ἑβραῖοι».

Ὑπεραπλουστευμένη καὶ μισαλλόδοξη ἡ ἱστορικὴ Σας ἀνάλυση, παραβλέπει τελείως τίς αἰτίες ποὺ ὤθησαν τοὺς Ἑβραίους σ' αὐτές τίς ἀπασχολήσεις, αἰτίες ποὺ ἐπη-γάσαν, ἀπὸ ἓνα στυγνὸ, μακροχρόνιο καὶ ἀπάνθρωπο Ἀν-τισημιτισμὸ. Ὡστε, οἱ Ἑβραῖοι μόνον φταίγανε ποὺ ἀσχη-λῆθηκαν μὲ τίς χρηματιστηριακὰς ἀπασχολήσεις καὶ οὐκ ἄντι-εβραϊκές καὶ ἀντι - Ἰουδαϊκὲς νομοθεσίες τῶν μεσαιωνικῶν κρατῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, ποὺ τοὺς ἀπαγόρευαν καθύ-

άλλη δραστηριότητα, και τούς ανέδειξαν, διά της βίας, σε χρηματιστές και σε φοροεισπράκτορες τους; Ώστε οι Έβραίοι από μόνοι τους διάλεξαν τα διάφορα αντιδημοφιλή επαγγέλματα και λειτουργήματα (άκομη και του δημίου) και όχι ή τότε κραταία Έκκλησία και τα τότε μισαλλόδοξα καθεστώτα, που σαν αποκλειστικό στόχο τους είχαν την δημιουργία της χειρίστης εικόνας του Έβραίου; Όταν δέ σήμερα, Σεΐς ο υπεύθυνος και φωτισμένος Ίεράρχης, χρησιμοποιείτε έκφράσεις όπως «*απορρόφισαν... αίμα και ανθρώπων*», «*οικονομικοί δυνάστες των λαών και των κρατών*» (σελ. 27), μπορούμε να πούμε ότι αναντίρρητα, επέτυχαν τον σκοπό τους. Τό μικρόβιο της «Έβραιοφοβίας» που έσπειραν τότε, συνεχίζει να περιπλανάται μέσα στά άδυτα και τά ύποσυνειδήτητα της σύγχρονης σκέψης.

Τα περι «προδοσιών» κλπ. αποτελούν εύτελεις κινδυνολογίες και αποβλέπουν στην εξάπλωση του Άντισημιτισμού, όπως και στην περίπτωση Ντρεΐφους. Ο Έβραίος σαν άνθρωπος δέν είναι ούτε τέλειος ούτε άμειπτος. Δέν είναι ούτε χειρότερος ούτε καλύτερος από τόν κάθε άλλο συνάνθρωπό του. Κατά κανόνα, όμως, ή οποιαδήποτε δραστηριότητα του σέ περίοδο διωγμών και μίσους, υπήρξε μιá έσχατη και άπεγνωσμένη προσπάθεια γιά έπιβίωση και καταξίωση μέσα σέ έναν κόσμο άπάνθρωπα έχθρικό και μέσα σέ μιá κοινωνία διαποτισμένη από ποικίλα έθνικο - θρησκευτικά μίση και πάθη.

σελ. 31: «...άλλά τόν ήθελαν (τόν Μεσσία) παγκόσμιο, ένα είδος πανεγκόσμιο και ρατσιστικό Έβραϊσμό...»

Δικαίωμα του καθενός και, προπαντός, του κάθε Ίεράρχου να διδάσκει και να διαδίδει σέ τί διαφέρει ή δική του θρησκεία από κάποια άλλη ή άλλες θρησκείες. Δέν έχει, όμως, τό δικαίωμα να χρησιμοποιεί χαρακτηρισμούς που δέν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και που δέν άποβέπουν παρά στην ήθική μείωση της «άντιπάλου» θρησκείας. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε τόν όφειλόμενο σεβασμό γιά τό «πιστεύω» κάποιου άλλου, όπως άκριβώς τόν απαιτούμε έμείς γιά τόν δικό μας. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε, επιτέλους, ότι μπήκαμε στην έποχή της συνυάρξεως των θρησκειών, ότι ή πολεμική της διασποράς του θρησκευτικού μίσους (π.χ. περί ρατσιστικών κλπ. θεωριών του Ίουδαϊσμού) είναι κάτι τό ξεπερασμένο και άνεπίτρεπτο και, τέλος, ότι επιβάλλεται ή από όλους μας έμπρακτη έφορμολή της διδασκαλίας της αγάπης και της άνοχής. Η περί Μεσσία Χριστιανική έρμηνεία είναι φυσικό και λογικό να Σās ικανοποιεί. Έξισου ικανοποιητική, όμως, είναι και γιά μένα ή Ίουδαϊκή περί Μεσσία διδασκαλία. Όπως σέβομαι τό πιστεύω Σας, άλλο τόσο έχω τό δικαίωμα να απαιτήσω και τόν δικό Σας σεβασμό γιά τό δικό μου πιστεύω.

Σελ. 35 — 44: Είναι τό κεφάλαιο στό οποίο αναφέρεσθε στό σύγχρονο Κράτος του Ίσραήλ. Έπειδή είμαι μόνο θρησκευτικός λειτουργός, όμολογώ πώς δέν είμαι σέ θέση να παρακολουθήσω τούς πόλινους γεωπολιτικό - στρατιωτικούς ισχυρισμούς σας στό «βάθος» και την «έκταση» που τούς άνάγχε. Άλλωστε, θά προτιμούσα να κρατήσω τόν «διάλογό» μας στό θρησκευτικό - ιστορικό πεδίο. Έπιτρέψτε μου, όμως, να παρατηρήσω πώς όλες εκείνες οι «σπουδαίες» παραπομπές του «λένε» τούτο, «λένε» εκείνο, άναμσούν άνάξιε λόγου φαντασιώσεις, που δέν μαρτυρούν παρά γιά τό άβάσιμο ή τό άδύναμο των διατυπωμένων κατηγοριών.

σελ. 37 — 38: «Όλος ο Έβραϊκός πληθυσμός είναι πολύμορφη, πολύχρωμη και πολύγλωσση πανσπερμία λαών... πούος λαός; πού Έθνος; Ένα Έθνος, ένας λαός μέ βάση ίεραλική, μέ βάση νοτή...»

Μιά άντικειμενική και σφαιρική άντιμετώπιση ενός θέματος άπαιτεί τήν άπελευθέρωση του μελετητού από άποιεσδήποτε τυχόν προκαταλήψεις και, προπαντός, από θεολογικές τοιαύτες. Γιατί μέ έναν Φελντγκιερ, ο οποίος άμφισβητεί τήν σύγχρονη ύπαρξη του Έλληνικού λαού σαν συνεχιστού των Άρχαίων, δέν είναι δυνατόν να συζητήσει κανείς περί σύγχρονης Έλλάδος ή περί σύγχρονου Έλληνικού λαού! Φοβόμαι ότι, άφού άμφισβητείτε τήν «ύπαρξη» του Έβραϊκού λαού ή του Έβραϊκού έθνους, δέν μπορείτε να άντιμετωπίσετε όρθά και άπρόκταληπτα τήν πραγματικότητα του «Σημερινού Ίσραήλ».

Άποφεύγοντας πάντα να υπεισέλθω σέ μιá πολιτική συζήτηση είμαι άναγκασμένος, χάριν της ιστορικής αλήθειας, να παρατηρήσω, σχετικά μέ τά όσα περί Κράτους του Ίσραήλ γράφετε, μέ έξης: «Στήν Παλαιστίνη, στό γεωγραφικό τούς έδαφος μέσα σ' όλα τά χρόνια της διασποράς, οι Έβραίοι ήσαν μόνο λίγες χιλιάδες...» (σελ. 37). Η φράσις «στό γεωγραφικό τούς έδαφος» άποτελεί μιá καλή άφετηρία γιά τήν άντιμετώπιση της σημερινής πραγματικότητας του Κράτους του Ίσραήλ, διότι δι' αυτής άναγνωρίζετε, πιστεύω, και Σεΐς τούς πανάρχαιους, ιστορικούς και ακατάλυτους δεσμούς των Έβραίων μέ τόν χώρο αυτόν. Τό γεγονός δέ ότι ο χώρος αυτός κατακτήθηκε έπανειλημμένως από τούς εκάστοτε ισχυρούς της ιστορίας και τό γεγονός ότι κατά «τά χρόνια της διασποράς» ή Έβραϊκή παρουσία άριθμούσε «μόνο λίγες χιλιάδες», (άλήθεια, άναρωτηθήκατε γιατί; Η άπομάκρυνση της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού από τήν πατρίδα του ήταν εκούσια ή τούς επιβλήθηκε;) δέν άναιρεί ούτε καταρρίπτει τούς δεσμούς αυτούς των Έβραίων μέ τά χώματα της πανάρχαιας πατρίδας τους. Ούτε, καταλύει τό φυσικό δικαίωμα του Έβραϊκού λαού γιά μιá άνεξάρτητη πατρίδα. Θά συμφωνείτε, άλλωστε, ότι σχετικά μέ τό άνωτέρω δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως και άνεξαρτησίας, δέν ύπάρχει καμία άπολύτως διαφορά μεταξύ μιās περιόδου τετρακοσίων έτών και μιās περιόδου χιλίων έννιακοσίων χρόνων.

Η άναγνώριση αυτής της θεμελιώδους άρχής προέτρεψε τά Ήνωμένα Έθνη, τό 1947 να ψηφίσουν, μέ συντριπτική πλειοψηφία και μέ τήν θετική συμπάρασταση όλων των άποκαλουμένων Μεγάλων Δυνάμεων, ύπέρ των δικαιωμάτων του Έβραϊκού λαού γιά μιá Έθνική Έστία πάνω στό χώματα της ιστορικής πατρίδας του, τήν τότε άποκαλούμενη Παλαιστίνη. Γιά τήν άποφυγήν δέ, της μετέπειτα δημιουργηθείσης άνώμαλης καταστάσεως, άπέφασσε τόν διαμελισμό της Παλαιστίνης σέ δύο κράτη: ένα Έβραϊκό, που όνομάσθηκε (τό 1948) Ίσραήλ, και ένα Παλαιστινιακό, που όνομάσθηκε Ίορδανία. Συνεπώς, οι Έβραίοι δέν «μεταφυτεύθηκαν» (σελ. 37), στην περιοχή αυτή ούτε τό Ίσραήλ άποτελεί ένα «τεχνητό και παρέμβλητο» κράτος στον «χώρο της Παλαιστίνης» (σελ. 38). Άποτελεί τήν ύλοποίηση της δικαιωματικής και ιστορικής έπιστροφής του Έβραϊκού λαού στην πατρίδα του. Είναι δέ πολύ φυσικό ή Ίερουσαλήμ να άποτελεί τήν πρωτεύουσα αυτού του Κράτους. Η Ίερουσαλήμ είναι ή βιβλική πόλις της Σιών, μέ τό όραμα και χάριν της οποίας οι Έβραίοι διώχθηκαν, μαρτύρησαν και θρήνησαν έπί αναριθμητούς αιώνες. Οι Έβραίοι δέν «έκτόπισαν» (σελ. 12) κανέναν ούτε «έγενεοκτόνησαν» (σελ. 11) έναντιόν των ήδη διαβιούντων εκεί κατοίκων. Οι εκατοντάδες χιλιάδες Άραβες και Δροϋζοι, Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί, άποτελούν τήν έπιβε-

ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ο ΜΩΣΑΪΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΥΤΟΥ

Πρωταρχική πηγή καί πρώτος κώδις του έβραϊκού δικαίου είναι ο Μωσαϊκός Νόμος. Κατά την παράδοσιν, ο Νόμος ούτος εδόθη εις τούς 'Ισραηλίτας έν τη παρά τό όρος Σινά έρήμω υπό του Μωϋσέως, γεγραμμένος, θεία έπινεύσει, επί πλακών¹. 'Αλλ' ό γραπτός ούτος Νόμος τό μέν ήτο έν πολλοίς δυσερμήνευτος, τό δέ δέν προύνόει περί πασών τών έν τώ κοινωνιφώ βίω σχέσεων. 'Απαραίτητος όθεν κατέστη ή έρμηνεία τών διατάξεων αύτου καί ή συμπλήρωσις τών κενών. Λόγω της θεοκρατικής μορφής του κρατούντος τότε έβραϊκού πολιτεύματος, τό έργον της έρμηνείας καί συμπληρώσεως του Νόμου έλαχεν εις τούς Λευίτας². 'Η έρμηνευτική αύτη έργασία τών Λευιτών εδικοιολογήθη έκ τών ύστέρων ως έξής³: ότι ό Θεός, σύν τώ κειμένω του γραπτού Νόμου, έδωκε τώ Μωϋσή καί έρμηνείαν του περιεχομένου του διά ζώσης. Την έρμηνείαν ταύτην ό Μωϋσής, κατελθών του όρους, μετέδωκε προφορικώς εις τόν 'Ααρών, ούτος δέ όμοίως εις τούς υιούς καί απογόνους του Λευίτας διά παραδόσεως από γενεάς εις γενεάν, καταστάντας οιοινεί θεματοφύλακας του άγράφου δικαίου, όπερ ούτω ήντλει τό κύρος από της θείας προελεύσεως⁴.

'Η έρμηνεία του Νόμου ή παράδοσις περιήλθε, σύν τώ χρόνω, από τών Λευιτών εις τούς Κριτάς οι όποιοι διατήρησαν την έξουσίαν ταύτην επί πέντε όλοκληρούς αιώνας καί οίτινες, σύν τη διδασκαλίā αύτου, επέφερον τάς ένδεικνυομένας έκ τών περιστάσεων βελτιώσεις καί μεταβολάς. 'Η μεσολαβήσασα διάλυσις του έβραϊκού κράτους καί ή αίχμαλωσία της Βαβυλώνας επέφερε πρόσκαιρον διακοπήν της από γενεάς εις γενεάν προφορικής παραδόσεως του άγράφου δικαίου. Ούτω δέ περί τό τέλη της περιόδου ταύτης ή γνώσις του άγράφου δικαίου ήτο κτήμα όλίγων μόνον σοφών. Είς τών σοφών τούτων ύπήρξεν ό 'Εσδρας, όστις, όμα τη έπανόδω έκ της αίχμαλωσίας, επέδόθη, τό μέν εις την περισυλλογήν τών κατεσπαρμένων αντιγράφων του Μωσαϊκού Νόμου, τό δέ εις την διδασκαλίαν του άγράφου δικαίου. 'Επί τούτῳ δέ τῷ τέλει ίδρυσε την Μεγάλην Συνέλευσιν ή Μεγάλην Συνογωγήν (Κενέσεθ 'Αγγεδολά) καί την Σχολήν τών Γραμματέων (Σοφερίμ). Καί ή μέν Μεγάλη Συνέλευσις επεφορτίσθη μέ την μελέτην καί συντήρησιν του άγράφου δικαίου, δράσασα επί δύο όλους αιώνας καί άντικατασταθεΐσα επί τών χρόνων του Μεγάλου 'Αλεξάνδρου υπό τών Σοφών (Χαχαμίμ). Οι δέ Γραμματείς αρχικώς έργον είχαν, ως ειρηναι, την περισυλλογήν καί αντιγραφήν του κειμένου του γραπτού Μωσαϊκού Νόμου, εξείλιχθησαν δ' όμως βραδύτερον καί εις έρμηνευτάς αύτου, δίδάσκοντες τόν νόμον καί ίδρύοντες σχολάς. 'Εκτήσαντο δέ, ως τοιούτοι, μεγίστην έπιρροήν, καθ' όσον έκαλούντο ως σύμβουλοι τών δικαστηρίων καί εξέδιδον γνωμοδοτήσεις επί τών παρουσιαζομένων νομικών ζητημάτων.

Τήν Μεγάλην Συνέλευσιν διεδέχθησαν, ως προελέχθη, οι Σοφοί, ών άποκλειστική ένασχόλησις ήτο ή σπουδή του γραπτού νόμου καί ή διατήρησις καί ανάπτυξις του ά-

γράφου τοιούτου. Διάσημοι μεταξύ αύτών ήσαν ό 'Ιλελ, ό Σαμαΐ, ό 'Ιωχανάν μπέν Ζακάϊ, ό Γαμαλιέλ ό 2ος, μνημονεύόμενος εις τά Εύαγγέλια, ό 'Ακιβά, γνωστός έκ της συμμετοχής του εις την επανάστασιν του Μπάρ Κοχεβά, ό Συμεών ό 2ος καί ό υιός αύτου 'Ιεσουδά, ό έπνομοζόμενος ό 'Αγιος (135 - 218) μ.Χ.) ό καί συγγραφέυς της Μισνά.

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΡΑΦΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (ΜΙΣΝΑ) (218 μ.Χ.)

Ός ήτο επόμενον ή δικαιοπλαστική όρρασις 18 όλοκληρών αιώνων, έν συνδυασμώ προς την κρατούσαν τότε έμμονον προκατάληψιν όπως τό δίκαιον τούτο παραμείνη άγραφον, ως εδόθη υπό του Μωϋσέως, εκλόνισαν την ένότητα του ισχύοντος δικαίου. 'Η διδασκαλία του 'Εσδρα, αι γνωμοδοτήσεις τών Γραμματέων καί τών Σοφών καί αι άποφάσεις τών διαφόρων δικαστηρίων, ίδίā δέ του από τών χρόνων του Μωϋσέως λειτουργούντος ανωτάτου έβραϊκο-κονταμελοϋς δικαστηρίου «σανεδρίν»⁵, περιβεβλημένου καί νομοθετικήν έξουσίαν⁶, εγέννησαν πλείστας όσας άντιγνωμίας καί αίρέσεις. 'Εκδηλος όθεν κατέστη ή ανάγκη όπως δοθῇ ένιαία εμφάνισις εις τό ισχύον δίκαιον διά της συγκεντρώσεως άπάντων τών στοιχείων αύτου εις έν γραπτόν κείμενον. Καί μνημονεύονται μέν άπόπειραι τοιαυτης καταστρώσεως καί πρό της εις Βαβυλώνα αίχμαλωσίας, άλλ' αύται έμειναν άτελέσφοροι.

'Η συγκεντρωσις καί κωδικοποίησις του δικαίου τούτου ήρξατο μόλις κατά τό τελευταίον ήμισυ του 2ου μ.Χ. αιώνος υπό του 'Ιεουδά 'Ανασή, Προέδρου του ανωτάτου δικαστηρίου «Σανεδρίν». Κατά την εποχήν ταύτην τό έν ίσχυϊ δίκαιον συνέκειτο: α) 'Εκ του γραπτού Μωσαϊκού Νόμου (Πεντάτευχος), β) έκ του άγράφου δικαίου του δημιουργηθέντος, ως έλέχθη, έκ της επί μακρόν έρμηνείας καί συμπληρώσεως του πρώτου καί γ) έκ της νομολογίας τών δικαστηρίων καί διαφόρων διατάξεων έκδοθεισών υπό τών κατά καιρούς άρχόντων.

Τό δίκαιον τούτο ό ρηθείς 'Ιεουδά 'Ανασή συνεκέντρωσε καί έταξινόμησε κατά μεθοδικήν τάσιν, καλέσας δέ εις συνέλευσιν τούς άρχηγούς των έν Παλαιστίνη, διαφόρων νομικοθρησκευτικών σχολών, γνωστούς υπό τό όνομα Ταναείμ, έθετο υπό την κρίσιν αύτών τό έργον του, μεθ' ό εξέδωκεν, υπό τόν τίτλον «Μισνά»⁷ τόν δεύτερον κώδικα του ιουδαϊκού δικαίου κατά τό έτος 218 μ.Χ.⁸.

'Η Μισνά, έπίσημος ούσα κωδικοποίησις⁹ διαιρείται εις έξ μέρη καλούμενα Διατάξεις (Σεδαρίμ). 'Εκάστη διάταξις ύποδιαιρείται εις βιβλία, έκαστον δέ βιβλίον εις κεφάλαια.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΙΣΝΑ - ΤΑΛΜΟΥΔ (218 - 500 μ.Χ.)

Τήν εποχήν ταύτην έδρων πολλai νομοθρησκευτικά έβραϊκά Σχολαί εις διαφόρους πόλεις της Παλαιστίνης καί

ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

της Βαβυλωνίας. Πάσαι αἱ Σχολαὶ αὐταὶ καθιερώσαν ὡς βασὶν τῆς διδασκαλίας τῶν τῆν Μισνὰ ἦν ἐσχολίασαν, ἡρμήνευσαν καὶ ἀνέπτυξαν ἐκάστη διαφοροτρόπως. Τὰ σχόλια καὶ ἐρμηνευτικὰ συμπεράσματα ὧν τῶν Σχολῶν τῆς Παλαιστίνης ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς Βαβυλωνίας ἀφ' ἑτέρου, συγκεντρωθέντα εἰς δύο ἰδιαίτερας συλλογὰς, ἐκλήθησαν «Γκεμαρά» ἢτοι Συμπληρωμα — Τελειοποιήσις — Ἑρμηνεία, ἀμφοτέρω δὲ δηλαδὴ ἡ Μισνὰ καὶ ἡ Γκεμαρά συνεκδοθέντα, ἔλαβον τὸ ὄνομα «Ταλμουδ» τούτέστιν Ἐπιστήμη — Διδασκαλία (doctrine). Κατ' ἀκολουθίαν ὑπάρχουν δύο Ταλμουδ, τὸ ἐν, συγκείμενον ἐκ τῆς Μισνὰ καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Σχολῶν τῆς Παλαιστίνης συγγραφείσης Γκεμαρά, καλούμενον, ὡς ἐκ τούτου, Ταλμούδ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὸ δὲ ἕτερον ἐκ τῆς αὐτῆς Μισνὰ καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Σχολῶν τῆς Βαβυλωνίας συγγραφείσης δευτέρας Γκεμαρά, καλούμενον Ταλμούδ τῆς Βαβυλωνίας. Ἐκ τούτων τὸ πρῶτον, συνταχθέν ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων ἐποποιῶν τοῦ Ῥαβίνου Ἰωχανάν συνεπληρώθη περὶ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος, τὸ δὲ δεύτερον συνετάγη τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ῥαβίνου τῆς Βαβυλωνίου Σχολῆς τῆς Σουρά ὀνόματι Ἀσά καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ῥαμπινά. συνεπληρώθη δὲ τὸ ἔτος 500 μ.Χ. ὑπὸ τοῦ Ῥαβίνου Ἰωσία. Τὸ Ταλμούδ τῆς Βαβυλωνίας, πληρέστερον καὶ εὐληπτότερον ὢν τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐκτίσαστο πλεῖστον κύρος καὶ αὐθεντίαν καὶ ἐπεκράτησε μεταξὺ τοῦ ἐβραϊκοῦ κόσμου¹⁰.

Διακριτέα ἐν ἐκατέρῳ τῶν δύο Ταλμούδ δύο μέρη: τὸ πρῶτον, καλούμενον «Ἀλαχά», περιέχει τὴν ἐρμηνείαν παντῶν τῶν ἀστικῶν καὶ θρησκευτικῶν νόμων, τὸ δὲ δεύτερον, ὀνομαζόμενον «Ἀγγαδά», γέμει ἀνεκδότων, ποικίλων γνώσεων φυσικῆς ἱστορίας, ἡθῶν καὶ ἐθίμων διαφόρων λαῶν, ἀστρονομίας, ἱατρικῆς, ἠθικῶν διδαγμάτων καὶ πολιτικῶν ἰδεῶν.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΤΑΤΑΛΜΟΥΔΙΚΗ — ΟΙ ΓΚΑΟΝΕΙΜ ΚΑΙ ΑΙ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΑΛΜΟΥΔΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ (500 - 1500 μ.Χ.)

Ἐνῷ οὕτως ἐξεικρίσθησαν τὰ τοῦ δικαίου, εἶχε συντελεσθῇ ἡ διάλυσις τοῦ ἐβραϊκοῦ κράτους, ἡ ἐρήμωσις τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ διασπορά τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ. Ἐδεῖ συνεπὶς ὅπως ἡ διδασκαλία τοῦ Ταλμούδ διαδοθῇ πανταχοῦ ἐνθα ὑπῆρχον συγκεκροτημένοι ἐβραϊκοὶ κοινότητες. Τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως ταύτης, ἀνέλαβεν ἡ ἐν Σουρά τῆς Βαβυλωνίας σχολὴ τῶν Γκαονείμ. Οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς ταύτης, ὡς καὶ οἱ τῆς ἐν Πομπεδίτ καὶ Νεχαρδέε, κατὰ δεύτερον λόγον, διασπαρέντες ἀνά τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ὡς ἄλλοι ἀπόστολοι, ἐδίδασκον τὸ Ταλμούδ καὶ ἵδρυσαν πολυαριθμούς σχολὰς ἐν Ἱταλίᾳ, Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ καὶ Μαρόκῳ. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σχολῶν ἀπέκρυσαν αἱ «Μεγάλοι Ἀποφάσεις», ἔργον τοῦ Συμεὼν Καϊρά (8ος μ.Χ. αἰών), τὰ Σχόλια τοῦ Ῥαβίνου Γκερσιῶν καὶ ἡ Σύντομος τοῦ Βόρμς (ἀρχαί 11ου μ.Χ. αἰῶνος) ἡ καταργήσασα τὴν πολυαμίαν παρ' Ἑβραίοις. Ἐκ τῶν σχολῶν ταύτων ὅξια ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ἡ γαλλικὴ σχολὴ τῶν Τοσεφόθ ἢτοι τῶν γλωσσογράφων, ἥς ἰδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Σολομὼν Γαρσῆ. Αἱ σχολαὶ αὐταὶ ἔγραψαν σχόλια εἰς τὸ Ταλμούδ, ὡς καὶ ἑξ ἑκατοντάς γλώσσας παρὰ τὸ κείμενον αὐτοῦ¹¹. Ἐξέχουσαι φυσιογνωμίαι ἐρμηνευτικῶν

τοῦ ἐβραϊκοῦ Δικαίου κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπῆρξαν οἱ Ῥαβῖνοι Μπετσαλέλ, Ἰσαάκ Ἀλ Φάσι ἢ Ῥίφ¹², Ἀβραάμ μπέν Δαβίδ, Ζαχαρία Ἀλεβῆ, Σαμουήλ καὶ Μωῦσῆς Ἑβρεξ, Νησίμ μπέν Ἰακώβ Ἰμπν Σαχίν καὶ ὁ περιφημότερος, πολυγραφώτερος καὶ ριζοσπαστικώτερος πάντων Μωῦσῆς μπέν Μαϊμόν ἢ Μαϊμονίδης ἢ Ῥαμπάμ (1135 - 1204) ὁ ἐπνομασθεὶς ὁ Ἀετός τῆς Συναγωγῆς. συγγράφας πλὴν ἄλλων καὶ ἐπιτομὴν τοῦ Ταλμούδ (Μισνέ - Τορά ἢ Γιάδ Χαζακά). Παρὰ τὴν δριμύειαν κριτικὴν μεθ' ἧς ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐπιτομὴ αὐτῇ, ὡς ἐκ τοῦ διέποντος αὐτὴν καινοφανοῦς καὶ ριζοσπαστικοῦ πνεύματος, οὐχ' ἤπτον υἱοθετηθῇ ὑφ' ὧν τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀνατολῆς, ἐπικληθεῖσα Ῥαβινικὸν Δευτερονόμιον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω οἱ Ἰσαάκ Ἀλ Φάσι καὶ Μωῦσῆς Μαϊμονίδης ὑπῆρξαν ἰδρυταὶ καὶ τῶν ὁμωνύμων σχολῶν τοῦ 12ου μ.Χ. αἰῶνος. Εἰς ταύτας, ἀρχομένου τοῦ 13ου αἰῶνος, προστίθεται τρίτη, ἣν ἵδρυσαν οἱ ἐκ Γαλλίας διωχθέντες καὶ εἰς Γερμανίαν καταφυγόντες ὅπαδοι τῆς γαλλικῆς σχολῆς τῶν Τοσεφόθ (γλωσσογράφων) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀσέρ μπέν Γιεχιέλ καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ τελευταῖος ἐξέδωκε τῷ 1340 νέον κώδικα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀρμπά - Τουρίμ = (Τετράβιβλος), ἐκ τεσσάρων βιβλίων, ὧν τὰ δύο τελευταῖα Ἑρπεν Ἀέξερ καὶ Χόσεν Ἀμισπάτ) πραγματεύονται τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων σχολῶν ἐξῆλθον σπουδαῖοι νομοδιδάσκαλοι, ὧν διαπρεπέστεροι οἱ Μωῦσῆς μπέν Ναχμάν, Σολομὼν μπέν Ἀδρέθ, Ἱερουσάμ, Ἀβραάμ Μαῖρ Ζιμρί, Ἰσαάκ μπέν Σεσέθ, Συμεὼν μπέν Σεμάς καὶ Δαβίδ Σολομὼν Ζιμρί.

Η ΑΝΑΚΑΘΑΡΣΙΣ (ΣΟΥΛΧΑΝ - ΑΡΟΥΧ) ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΚΑΡΟ (1554 μ.Χ.)

Πάντες οἱ μέχρι τοῦδε μνημονευθέντες νομοδιδάσκαλοι συνέγραψαν πολυάριθμα συγγράμματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐπεξηγήσιν τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἀντίκρουσιν τῶν ἐφ' ἐκάστου θέματος ἀντιθέτων γνώμων. Ἐκ τῆς σωρευσεως τῶν συγγραμμάτων τούτων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ἀναφύσεως ἀντιγνωμίας ἐξέλιπε καὶ πάλιν ἡ ὁμοιομορφία τοῦ δικαίου καὶ ἐπῆλθεν, ἀρχομένου τοῦ 16ου αἰῶνος, πλήρης καὶ αὐθις ἐπισκότισις καὶ σύγχυσις περὶ τοῦ ἰσχύοντος δικαίου, ἀναπότρεπτος ἄλλως τε ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐνιαίας νομοθετικῆς ἐξουσίας. Ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου τούτου ἐπεχείρησε νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Ἰσραηλίτας νομομαθεῖς, ὁ ἐξ Ἀδριανουπόλεως νομοδιδάσκαλος καὶ ἰδρυτὴς νομοθρησκευτικῆς σχολῆς, Ἰωσήφ Κάρο τὸ ἔτος 1522 μ.Χ. Βάσιν τῆς ἐργασίας του ἔθετο οὗτος τὰ ὡς κλασσικὰ θεωρούμενα συγγράμματα τῶν ἀρχηγῶν τῶν τριῶν τελευταίων καὶ σπουδαιότερων νομικῶν σχολῶν, ἦτοι τὴν Ἐπιτομὴν τοῦ Ταλμούδ τοῦ Ἰσαάκ Ἀλ Φάσι, τὸ Μισνέ Τορά τοῦ Μωῦσῆς Μαϊμονίδου καὶ τὸ Ἀρμπά Τουρίμ τοῦ Ἰακώβ μπέν Ἀσέρ. Ἠκολούθησε δὲ ἐν τῷ ἔργῳ του τὴν ἐξῆς τάξιν: Κατὰ πρῶτον υἱοθετεῖ ἐπὶ ἀμφισβητούμενον θέματος τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας τῶν τριῶν τούτων συγγραφέων. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἕκαστος τούτων ἀκολουθεῖ ἰδίαν γνώμην προστρέχει εἰς τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας τῶν δευτέρας τάξεως συγγραφέων. Ἐπὶ τὴν ζητημάτων δὲ τῶν μηδὲν προβλεφθέντων ὑπὸ τῶν τριῶν, υἱοθετεῖ τὴν γνώμην τὴν ἐκφερομένην ὑπὸ τοῦ ἐπιφανέστερου τῶν λοιπῶν συγγραφέων.

Μετά ἐπεξεργασίαν 32 ἐτῶν, παρατωθέν τὸ ἔργον τοῦ Ἰωσήφ Κάρο, ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀδριανουπόλει τὸ ἔτος 1554 ὑπὸ τὸν τίτλον «Σουλχάν - Ἀρούχ» τούτέστιν Ἀνακαθάρσις Νόμων¹³.

Τὸ «Σουλχάν Ἀρούχ» δὲν κατηργήθη ὑπὸ συνελεύσεως Ῥαβίνων ὡς ἡ Ἰμισνά οὐδὲ ἐνεκρίθη ὑπὸ ἀρ-

χῆς ἢ σπουδαίως πινός Σχολῆς ἀλλ' ἀποτελεῖ ἰδιωτικὴν συλλογὴν¹⁴. Οὐχ' ἦπτον συνετάγη μετὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἀντικειμενικότητος, ὥστε ἀπὸ τῆς ἐμφανισέως του ἀνεγνωρίσθη καὶ καθιερώθη ὡς αὐθεντικός 'Ραβινικός Κώδις διέπων σήμερον σύμπαντα τὸν ἐβραϊκὸν κόσμον¹⁵.

Διαρρεῖται δέ τὸ «Σουλάχαν - Ἀρούχ» εἰς τέσσαρα βιβλία, ἐξ ὧν τὰ δύο πρῶτα πραγματεύονται θέματα θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος, τὰ δὲ δύο τελευταῖα περιέχουν τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον. Ἐκ τῶν δύο πάλιν τούτων τὸ πρῶτον καλούμενον «Ἐβεν - Ἀέζερ» (βάσις τῆς οἰκογενείας) περιλαμβάνει διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, τὸ δὲ τελευταῖον «Χόσεν - Ἀμισπάθ» (Κριτήριον Δικαιοσύνης)¹⁶ περιέχει διατάξεις τοῦ λοιποῦ περιουσιακοῦ δικαίου. Τέλος τὸ «Ἐβεν - Ἀέζερ» (οἰκογενειακὸν δίκαιον) διαρρεῖται εἰς πέντε τμήματα ἴτοι: 1) περὶ ἐνώσεων, 2) περὶ γάμου, 3) περὶ προικός, 4) περὶ διαζυγίου καὶ 5) περὶ ἀνδραδελφικοῦ γάμου.

1. Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος συνετάγη τὸν 16ον π.Χ. αἰῶνα εἶναι δὲ κατὰ ἑνδεκα ὄλους αἰῶνας ἀρχαιότερος τοῦ Δωδεκαδέλτου τῶν 'Ρωμαίων, συνεγέντος τῷ 452 π.Χ. καὶ κατὰ 500 περίπου ἔτη νεώτερος τοῦ Κώδικος τοῦ Βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Χαμουραβί, γραφέντος περὶ τὸ ἔτος 2.000 π.Χ. Ἡ τε χρονολογία τῆς συντάξεως τῆς Πεντατεύχου καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Μωυσέως προέλευσις αὐτῆς ἠμφισβητήθησαν ὑπὸ ἱστορικῶν κριτικῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν, ἀρχῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Βιβλιστοῦ Ἀβραάμ Ἰμπν Ἐζράδ (12ος αἰὼν μ.Χ.) καὶ τοῦ φίλου τῶφου Σπινόζα (17ος αἰὼν μ.Χ.). Κατὰ τινος πολλὰ τῶν μερῶν ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ Βίβλος ἀνάγονται μὲν εἰς ἀπωτάτην ἀρχαιότητα ἀλλὰ τὴν σημερινὴν των μορφήν ἔλαβον πολὺ βραδύτερον καὶ δη μετὰ τοῦ 8ου καὶ 2ου αἰῶνος π.Χ. Κατ' ἄλλους οὐδὲν μέρος τῆς Βίβλου εἶναι δυνατόν νά ἐξη συνταχθῇ πρὸ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος.

2 Καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν 'Ρώμην οἱ πρῶτοι ἐρμηνευταὶ τοῦ νόμου ἦσαν οἱ *Pondifices*.

3. Μαῖμονίδου, Γιάδ - Χαζακά in princ, Ταλμουδ Ἑρουμεν σελ. 54.

4. Ἡ πρώτη ἐξέλιξις τοῦ ἐβραϊκοῦ δικαίου ὑπῆρξε σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὴν πρώτην ἐξέλιξιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ τοιαύτου. Τὴν θέσιν ἣν εἶχεν ἀρχικῶς ἐν Ἱερουσαλὴμ ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, κατεῖχεν ἐν 'Ρώμῃ ὁ Δωδεκάδελτος. Τὴν ἀνάγκην τῆς ἐρμηνείας καὶ συμπληρώσεως τοῦ πρωτογόνου δικαίου των ἐθεράπευσαν ἀμφότεροι οἱ λαοὶ, τὴν αὐτὴν χαράζαντες ὁδόν. Οἱ Ἑβραῖοι διὰ τῆς μυθοπλαστικῆς θεοθεν ἐρμηνείας τοῦ Νόμου καὶ οἱ 'Ρωμαῖοι διὰ τῆς μετὰ διαταγμῇ προοίσιος χειραφετήσεως ἀπὸ τῶν προσταγῶν τοῦ

Δωδεκαδέλτου, ἣν αὐτοὶ, περισσώτερον ὀρθολογιστῶν, ἐδικαιολόγησαν διὰ τοῦ νομικοῦ πλάσματος *adjuvandi, suppleendi vel corrigendi juris civilis gratia propter publicam utilitatem*. Παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὅμως ἡ χειραφετήσις ἀπὸ τοῦ πρωτογόνου καὶ ἱεροῦ δικαίου περιωρίσθη ὁλῶς εἰς τὴν ὑποβολήσιν καὶ συμπληρωσιν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν διάρθρωσιν αὐτοῦ, ὡς συνέβη παρὰ 'Ρωμαίοις.

5. Κατὰ παραφθορὰν τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «σανεδρίον». Σημειοῦμεν σχετικῶς ὅτι, κατὰ γενομένην εἰς ἡμᾶς ἀνακοινωσιν ὑπὸ τοῦ σοφολογιώτατου Ἀρχιερατοῦ Θεσσαλονίκης Δρς Κόρετς, ἡ ἐβραϊκὴ γλῶσσα περιλαμβάνει πεντακοσίας ὄλους ἑλληνικὰς λέξεις.

6. Περὶ τοῦ ὅτι τὸ «σανεδρίον» εἶχε καὶ νομοθετικὴν ἀρμοδιότητα καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸ ἔτος 70 μ.Χ. ὅρα *Juste, les juifs dans l'empire romain*, τὸμ. 1ος σελ. 402 καὶ *Renée Levy, Le divorce juif et les conflits de lois qu'il peut engendrer* σελ. 12 σπμ. 2.

7. Μισνά σημαίνει ἐβραϊστὶ διδασκαλίαν. Ὁ Ἰουστίνος ἐν τῇ Νεαρᾷ 146 ἀνομάζει τὴν Μισνά «δευτέρωσιν», θεωρῶν ταύτην ὡς τὴν δευτέραν κωδικοποίησιν τοῦ ἐβραϊκοῦ δικαίου, «τὴν δὲ παρ' αὐτοῖς (Ἑβραίοις) λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύουσαν παντελῶς, ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συνανηλειμμένην βίβλους οὐδὲ ἀνωθεν παραδεδομένην ἐκ τῶν προφητῶν, εἰς τὴν οὐσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς καὶ θεῶν ἐν αὐτοῖς ἐχόντων οὐδένα», *Ἰουστίνου Νεαρὰ 146 καὶ Βασίλειων βιβλ. 1 (1.57)*.

8. Ἡ Μισνά ἀντιστοιχεῖ, ἀπὸ τινος ἀπόψεως, πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ τὸ ἔτος 129 μ.Χ. γενομένην συλλογὴν τῶν *edicta* τῶν πραιτῶρων, τὴν κληθεῖσαν *edictum perpetuum* ἢ *Adrianum*.

9. Ὁ ἐπισημος χαρακτῆρ τῆς Μισνᾷ ὀφείλεται αἰ εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ συγγραφέως τῆς ὡς Ἀρχιερέως καὶ ὡς Προέδρου τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου «Σανεδρίον» ἔχοντος καὶ νομοθετικὰ καθήκοντα καὶ βλ εἰς τὴν ἐγκρίσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν νομικῶν σχολῶν τῆς Παλαιστίνης, τῶν μετ' αὐθεντίας ἐρμηνευουσῶν τότε τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως.

10. Τὸ Ταλμούδ εἶναι ἐν τῷ ἐβραϊκῷ δίκαιῳ, ὅσον ἀφορᾷ το νομικὸν του περιεχόμενον, ὅτι καὶ ἡ Ἰουστινιανέως νομοθεσία (*corpus juris civilis*) ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ καὶ σχεδὸν σύγχρονος πρὸς αὐτὴν (527 καὶ 565 μ.Χ.).

11. Ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ μελέτης τυγχάνει τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἀνω χρονικὴν περίοδον ἤκμασαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ δὴ ἐν Ἱταλίᾳ αἱ Σχολαὶ τῶν γλωσσολογῶν καὶ μεταγλωσσολογῶν (*glossatores* καὶ *postglossatores*), ἐργαζόμεναι κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἐν τῷ κειμένῳ τρόπον ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Φαίνεται ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τῆς διὰ γλῶσσῶν, γραφομένων παρὰ τὸν κείμενον, ἐρμηνείας παρέλαβον οἱ σχολιασταὶ τοῦ τε ῥωμαϊκοῦ καὶ ἰουδαϊκοῦ δικαίου ἀπὸ τοὺς Ἀραβας, οἵτινες πρὸ τῆς περιόδου ταύτης ἐποιούοντο χρῆσιν τοῦ συστήματος αὐτοῦ.

12. Ἡ προσωπωνμία 'Ρίφ ἐδόθη κατὰ συντόμευσιν διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων τῶν λέξεων 'Ραβινος - Ἰσασακ - Φάσι = Ρίφ. Τὸ τοιαῦτον ἦτο σύνθεσις εἰς τοὺς ραββίνους τῆς ἐποχῆς ταύτης ὡς π.χ. 'Ραββινος Μωῦσῆς Μπέν (= υἱὸς) Μαῖμόν = 'Ραμπάμ.

13. Κατὰ λέξιν «Στρωμένη Τράπεζα».

14. Τὸ «Σουλάχαν Ἀρούχ» εἶναι ἐν εἶδος Ἐξαβιβλου Ἀρμενοπούλου.

15. Ἡ αἵρεσις τῶν Καραϊτῶν καὶ κοινότητές τινες τῆς Παλινίας καὶ Γερμανίας ἀποκρούουσιν μέρη τινὰ τοῦ Κώδικος τοῦ Κάρο. Τὸ ραβινικὸν Δικαστήριον (Μπέθ - Ντίβ) τῆς Θεσσαλονίκης ὡς καὶ τὰ ἄλλα οὐ λειτουργοῦντα τοιαῦτα, κρίνουν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ «Σουλάχαν - Ἀρούχ» τοῦ Ἰωσήφ Κάρο καὶ τῶν κρατούωντων ἐκασταχοῦ τοπικῶν ἐθίμων.

16. Κατὰ τοὺς Ἐβδόμηκοντα: «λογεῖον κρίσεως». (Ἐξόδοι ΚΘ. 15).

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεῖα: Σουρμελῆ 2

Ἀθῆναι (109) - Τηλ. 88.39.952

★ Ἐκδότης: τὸ Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Σουρμελῆ 2 - Ἀθῆναι).

★ Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

★ Ὑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαοῦνη ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθῆναι.

★ Ἡ ἀναδημοσίευσις κειμένων εἶναι ἐλευθέρη, μέ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικὸ «Χρονικὰ», Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

Οι Έβραίοι στον Κόσμο

Η «Ρ.Λ.Ο. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΙ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ», ΛΕΓΕΙ Η ΣΙΜΟΝ ΒΕΪΛ

Ιερουσαλήμ: «Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ αντιπάλων του Ισραήλ και του Σιωνισμού και αντισημιτών, οι οποίοι μισούν τους Έβραίους σαν Έβραίους», είπε η Κα Σιμόν Βεΐλ, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατά την εδώ άφιξη της, επίκεφαλής μιάς αντιπροσωπείας των Ευρωπαϊκών Κοινοβουλίων, για συζητήσεις με μέλη της Κνέσετ. Οι συζητήσεις αυτές αποβλέπουν στη σύφιξη των σχέσεων μεταξύ του Ισραηλινού και των Ευρωπαϊκών Κοινοβουλίων.

Ο Γαλλικός αντισημιτισμός, πιστεύει η Κα Σιμόν Βεΐλ, βρίσκεται σε ύφεση, σε σχέση με την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου, αποκτώντας τα ίδια χαρακτηριστικά με τα κινήματα εκείνα που στρέφονται κατά των Μαύρων και των Αλγερινών.

Η Κα Βεΐλ είπε πως είναι αντίθετη στην ιδέα της συμμετοχής της Ρ.Λ.Ο. στις είρηνευτικές διαπραγματεύσεις, έφόσον η Παλαιστινιακή οργάνωση αντιτίθεται στην ύπαρξη του Ισραήλ. «Τό Ισραήλ δεν δύναται να διαπραγματευθεί με κάποιον ό οποίος δεν τό αναγνωρίζει», τόνισε. «Αλλά», συνέχισε, «η Ρ.Λ.Ο. θά μπορούσε να καταστεί συνετοίρος στις διαπραγματεύσεις έφόσον μεταβάλλει την σημερινή θέση της».

Η Κα Βεΐλ άνακηρύχθηκε επίτιμος Διδάκτωρ του Έβραϊκού Πανεπιστημίου γιά την άφοσίωσή της, καθόλη τη ζωή της, στά ανθρώπινα δικαιώματα. Κατά την τελετή της άπονομής έγινε άναφορά στίς συνεχείς προσπάθειές της, τόσο σαν μέλος της Γαλλικής Κυβερνήσεως (διετέλεσε ύπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών) όσο και σαν πολίτης (υπήρξε φυλακισμένη στό Άουσβιτς) ώστε τό Όλοκαύτωμα νά μή ξεχασθεί από την συνείδηση του κόσμου.

ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΣΤΟΛΗ ΝΕΟ - ΝΑΖΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Βόνηη: Η Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση προετοιμάζει ένα νέο νομοσχέδιο γιά την περαιτέρω περιστολή των νεο-Ναζιστικών δραστηριοτήτων, άνήγγειλε πρόσφατα ό Όμοσπονδιακός ύπουργός Δικαιοσύνης, Δρ. Hans-Jochen Vogel.

Όπως έξηγησε, τρείς τροποποιήσεις έχουν ήδη ύποβληθεί. Δύο άπ' αυτές έχουν ήδη την συγκατάθεση των κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού και γίνονται διαβουλευσεις επί της τρίτης, έλπίζοντας σε μία ταχεία και θετική κατάληξη.

Προβλέπεται νά άπαγορευθεί στό μέλλον ή είσαγωγή Ναζιστικού προπαγανδιστικού ύλικού, καθώς και ή πώληση Ναζιστικού ύλικού, πού κυκλοφόρησε πρό της ίσχύος του Συντάγματος της Όμοσπονδιακής Γερμανικής Δημοκρατίας του 1949. Έξάλλου ή Κυβέρνηση προτείνει, όπως είπε ό Δρ. Vogel, ότι ή μείωση ή ή άμφισβήτηση των μαζικών έγκλημάτων των Ναζί, νά θεωρείται σαν δημόσιο άδι-

κημα, τό όποιο θά τιμωρείται άυτεπαγγέλτως. (Μέχρι τώρα, ή ποινική δίωξη παρομοιών περιπτώσεων έγίνετο μόνο μετά την κατάθεση μηνύσεως).

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ ΤΗΣ ΝΑΖΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΘΑ ΠΡΟΒΛΗΘΕΙ ΣΕ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥΣ

Βόνηη: Ένα 90λεπτο ντοκυμαντέρ περί του διωγμού των Έβραίων, ύπό των Ναζί με τίτλο «Der Gelbe Stern» προβλήθηκε πρόσφατα, σε μία είδική πρεμιέρα, ένώπιον δημοσιογράφων.

Τό έργο (βασίζεται στό βιβλίο φωτογραφιών του Gerhard Schoenberner και τό σενάριο είναι του λογοτέχνη Dieter Hildebrandt), άποτελεί την πρώτη προσπάθεια σε αυτή τη χώρα, παρουσιάσεως ένός συνοπτικού ντοκυμαντέρ επί του Όλοκαυτώματος γιά τό εύρύ γερμανικό κοινό.

Η έτοιμασία του έργου, τό όποιο κόστισε ένα εκατομμύριο μάρκα, κατέστη δυνατή με την οικονομική βοήθεια διαφόρων κρατικών φορέων. Τό έργο είναι τό έπιστέγασμα μιάς δεκαετίας έρευνών στά γερμανικά και τά ξένα αρχεία και περιλαμβάνει, έκτός από ιστορικές φωτογραφίες και συμμαχικές κινηματογραφικές άναφορές από την άπελευθέρωση των Ναζιστικών στρατοπέδων συγκεντρώσεως, άποσπάσματα από Ναζιστικά προπαγανδιστικά έργα περί του στρατοπέδου συγκεντρώσεως Theresienstadt και του γκέττο της Βαρσοβίας.

Τό ντοκυμαντέρ θά προβληθεί την έρχομένη άνοιξη στους δυτικογερμανικούς κινηματογράφους, καθώς και σε γερμανικά σχολεία και άλλα εκπαιδευτικά ίδρύματα.

ΝΕΑ ΙΣΡΑΗΛΙΝΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΕΥΡΕΣΕΩΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Τέλ - Άβιβ: Μία νέα μέθοδος συλλογής σεισμικών πληροφοριών γιά την χαρτογράφηση των ύπογειων στρωμάτων γιά την άναζήτηση πετρελαίου άναπτύχθηκε στό Ισραήλ, σύμφωνα με τίς ιδέες του άειμνήστου Καθηγητού Ziora Alterman, του Τμήματος Γεωφυσικών και Πλανητικών Έπιστημών του Πανεπιστημίου του Τέλ-Άβιβ.

Η άρχική ιδέα του καθ. Alterman ήταν ή περιγραφή της διαδόσεως των ύπογειων σεισμικών κυμάτων, με τη χρησιμοποίηση ύψηλης μαθηματικής τεχνικής.

ΔΙΑΚΟΣΙΟΙ ΜΟΝΟΝ ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΜΕΙΝΑΝ ΣΤΟΝ ΛΙΒΑΝΟ

Ιερουσαλήμ: Μόνον 200 Έβραίοι παραμένουν στόν Λίβανο και πολλοί άπ' αυτούς άντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, άνέφερε ό κ. Μορντεχάι Μπέν-Ποράτ, πρόεδρος της Παγκοσμίου Όργανώσεως Έβραίων από Άραβικές Χώρες.

Όπως άνέφερε, ή πλειοψηφία των άρκετών χιλιάδων Έβραίων πού ζούσαν στη Βηρυτό μέχρι της ένάρξεως του έμφυλίου πολέμου τό 1975, διέφυγαν στίς πέριξ της πόλεως άρεινές περιοχές, έκ των όποιων πολλοί λίγοι επέστρεψαν στίς έστίες τους. Ό κ. Μπέν - Ποράτ πρόσθεσε ότι οι Συριακές άρχές έπιτρέπουν σε ένα σοχέτ από την Δαμασκό νά έπισκέπτεται περιοδικά τόν Λίβανο. Κατά τά τελευταία πέντε χρόνια είναι γνωστό ότι 30 Έβραίοι σκοτώθηκαν έξαιτίας των έχθροπραξιών.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Τελ - 'Αβιβ: Ισραηλινοί αξιωματούχοι αισθάνονται ικανοποίηση για την υλοποίηση ενός ακόμη τομέως των σχέσεων με την Αίγυπτο, σύμφωνα με την οποία, από 15 Δεκεμβρίου 1980, καθίστανται δυνατές οι διά ξηράς εμπορικές συναλλαγές.

Σύμφωνα με την υπογραφεύσα εδώ συμφωνία, από αξιωματούχους του Ισραήλ και της Αιγύπτου, θα επιτρέπεται η διέλευση εμπορευμάτων από τον σταθμό ελέγχου στο 'Ελ-Αρίς. Παρόλα αυτά, η διακίνηση των εμπορευμάτων θα είναι περίπλοκη εξαιτίας των αιγυπτιακών κανονισμών που απαιτούν όπως τὰ εντός της Αιγύπτου διακινούμενα αγαθά μεταφέρονται από αιγυπτιακά φορτηγά. 'Επειδή δὲ τὸ Ισραήλ ἐπιμένει όπως αὐτὴ ἡ ἀπαγόρευση εἶναι ἀμοιβαία, θὰ ὑπάρχει κοπιαστική φόρτωση καὶ ἐκφόρτωση εμπορευμάτων στὸν σταθμὸ ἐλέγχου.

Παρόλον ὅτι ἡ συμφωνία ὑπογράφτηκε κατὰ τὴν πρό διμήνου ἐπίσκεψη τοῦ Ισραηλινοῦ ὑπουργοῦ 'Εξωτερικῶν, κ. 'Ισχακ Σαμίρ στὸ Κάιρο, οἱ Αἰγύπτιοι αξιωματούχοι ὁλοκλήρωσαν τὶς λεπτομέρειες τῆς συμφωνίας μετὰ τὴν πρόσφατη ἐπιτυχή ἐπίσκεψη τοῦ Ισραηλινοῦ Προέδρου Ναβὸν δτὸ Κάιρο.

Ο SIR HUGH FRASER ΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΟΚ

Σὲ μιά ὑψηλοῦ βαθμοῦ ἐπικριτική ὁμιλία τῆς Μεσανατολικῆς πολιτικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, ὁ Sir Hugh Fraser, βουλευτὴς καὶ πρόεδρος τῆς Κοινοβουλευτικῆς 'Ομάδος Συντηρητικῶν ('Αγγλία) Φίλων τοῦ Ισραήλ, περιέγραψε τὸν τρόπο σκέψεως τῆς ΕΟΚ σὰν «ἐνα μύθο βασιζόμενο σὲ μία αὐταπάτη».

«Κατὰ τὴν ἀποψή μου», εἶπε, «ὑπάρχει μόνο μιά πρωτοβουλία εἰρηνεύσεως καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρωτοβουλία πού ἐγκαινιάσθηκε στὸ Κάμπ-Νταϊβίντ».

Ὁ Sir Hugh εἶπε ὅτι «τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀμερικανικῆς προεδρικῆς ἐκλογῆς ἀποτελεῖ ἕνα ὀρόσημο γιὰ τὴν Εὐρώπη νὰ ἐπανεξετάσει τὴν πολιτικὴ της καὶ νὰ διαπιστώσει ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς «πολιτικῆς τῶν φιλοφρονήσεων» πέρασε.

Ἡ πολιτικὴ τῶν φιλοφρονήσεων, ὅπως ἐκφράζεται μετὰ τὴν πρωτοβουλία τῆς Βενετίας, δὲν βλάπτει μόνο τὶς σχέσεις Εὐρώπης καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀλλὰ, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς ιδέας ἐνός PLO Κράτους, βλάπτει τὴν προσπάθεια εἰρήνης».

«Ἐνα τέτοιο Κράτος», διακήρυξε ὁ Sir Hugh, «θὰ εἶναι τὸ Κράτος ἐκεῖνο, ἡ μοναδικὴ βιομηχανία τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ὁ πόλεμος, ἡ ἀνατρεπτικότητα καὶ ἡ τρομοκρατία, πού θὰ παρεμποδίζει τὴν πρόοδο σὰ κατεχόμενα ἐδάφη. Θὰ ἀπειλεῖ τὴν Ἱορδανία, τὰ Κράτη τοῦ Περσικοῦ Κόλπου καὶ τὴν Αἴγυπτο».

ΕΒΡΙΣΕ ΕΒΡΑΙΑ ΣΕΡΒΙΤΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΣΕ

Νέα Ὑόρκη: Ἕνας Ἑλληνοαμερικανὸς ἰδιοκτῆτης νταῖνας ὑποχρεώθηκε μετὰ δικαστικὴ ἀπόφαση νὰ ὑποβάλει ἐγγράφως συγγνώμη γιὰ ἀκατονόμαστες ἐθνικὲς ὕβρεις πού ἐξέπεσε στὴν ἐλληνικὴ καὶ ἀγγλικὴ γλῶσσα, μετὰ ὅμοια ἡμερικανοεβραϊὰ σερβιτόρα του, τὴν ὥρα πού τὴν ἀπέλυε.

Ἡ γυναίκα αὐτὴ, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα κρατήθηκε καὶ δὲν δόθηκε τὴν δημοσιότητα λόγω ἐιδικοῦ νόμου, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόλυσή της ἀπὸ τὸν ἐστιάτορα κ. Κώστα Καγιαντὰ ὑπέβαλε μήνυση ἐναντίον του, γιὰ τὶς βρισιές πού

ἐξέπεσε ἐναντίον της καὶ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων καὶ ζητοῦσε ἀπὸ τὸ δικαστήριον νὰ τὸν διατάξει νὰ τὴν ἀποζημιώσει καὶ νὰ τὴν προσλάβει πίσω στὴν δουλειά.

Τὸ ἐφετεῖο τοῦ Λόνγκ Αἰλαντ μετὰ ψήφους 4 ὑπὲρ καὶ 3 κατὰ ἐτάχθη μετὰ μέρος τῆς μηνυτρίας καὶ διέταξε τὸν παριστάμενο κατηγορούμενο νὰ ὑποβάλει ἀμέσως καὶ ἐγγράφως συγγνώμη στὴν μηνύτρια, νὰ τῆς καταβάλῃ ἀποζημίωση 500 δολλαρίων γιὰ ψυχικὴ ὀδύνη καὶ, τὸ σπουδαιότερο ἀπὸ ὅλα, νὰ τὴν ξαναπροσλάβει στὸ ἐστιατόριό του.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ὁ κ. Χ. ΧΟΥΡΣΑΜΑΝΗΣ — Καλλιθέα — μᾶς γράφει, μετὰξύ ἄλλων:

«Ἐπὶ 26 χρόνια ὑπῆρξα λογιστὴς στὴν Banque de Salonique — Θεσσαλονίκη — Ἀθῆναι στὸ κατάστημα Θεσ/νίκης. Ἐπὶ 78 ὑπαλλήλων οἱ 5 μόνον ὑπάλληλοι εἴμεθα Χριστιανοί. Ζήσαμε καὶ περάσαμε σὰν ἀδέρφια καὶ παρ' ὅτι μετὰ τοὺς συναδέλφους μας Ἰσραηλίτες, μετὰ συχρὰ ἀλληλογραφία Θεσσαλονίκης — Ἀθῆνας καὶ παντοτε τοὺς θυμῶμαί τοὺς καλοὺς καὶ εὐγενικοὺς συναδέλφους μου».

ΤΟ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ «ΚΕΡΔΙΖΟΝΤΑΣ ΧΡΟΝΟ»

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ τοῦ ΕΡΤ θὰ μεταδώσῃ μιά συγκλονιστικὴ τηλεοπτικὴ παραγωγή μετὰ τίτλο «Κερδίζοντας χρόνο», στὴν ὁποία πρωταγωνιστεῖ ἡ διάσημη Ἀγγλίδα ἡθοποιὸς Βανέσσα Ρεντγκρέιβ. Τὸ ἔργο, διαρκείας 2 1/2 ὥρων θὰ προβληθῇ σὲ δύο συνέχειες, τὴν Παρασκευὴ 20 καὶ τὸ Σάββατο 21 Φεβρουαρίου, στίς 10.30 τὸ βράδυ. Ἡ ταινία βασίζεται στὴν πραγματικὴ ἱστορία καὶ ὅτὸ βιβλίον τῆς Φάνια Φενελόν, μιάς Γαλλίδας τραγουδίστριας νυκτερινῶν κέντρων, ἐβραϊκῆς καταγωγῆς, πού εἶχε συλληφθῇ ἀπὸ τοὺς Ναζὶ καὶ εἶχε κλειστῇ στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Ἄουσβιτς. Ἡ Φενελόν γλύτωσε ἀπὸ τὸ θάλαμον τῶν ἀερίων, γιὰ τὴν εἶχαν ἀναγκάσει νὰ γίνῃ μέλος μιάς γυναικείας ὀρχήστρας πού ψυχαγωγοῦσε τοὺς Ναζὶ.

Τὴ Φάνια Φενελόν ὑποδύεται ἡ Βανέσσα Ρεντγκρέιβ, ἐρμηνεύοντας ἕναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους ρόλους τῆς καριέρας της. Τὸ σενάριο τῆς ταινίας πού εἶναι παραγωγῆς 1980, ὀφείλεται στὸ δῖασημα Ἀμερικανὸ θεατρικὸ συγγραφέα Ἀρθουρ Μίλλερ. Ἡ σκηνοθεσία εἶναι τοῦ Ντάνιελ Μάν.

Οἱ ἐντυπώσεις πού ἄφησε ἡ ταινία, τόσο στὴν Ἀμερικὴ (ὅπου παίχτηκε πρὶν ἀπὸ 4 μῆνες), ὅσο καὶ στὴν Ἀγγλία (πρὶν ἀπὸ δύο ἐβδομάδες), εἶναι ἐκπληκτικῆς. Ἡ ἀπήχησι τοῦ ἔργου συγκρίνεται μετὰ τὴν πού δημιουργήσε τὸ «Ὁλοκαύτωμα».

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Αστυνομικά Χρονικά: Αναδημοσίευσις από τὰ «ΧΡΟΝΙΚΑ» τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Σ. Ἀντωνάκου «Ἡ Αστυνομία Πόλεων ἀρωγὸς στὸ δράμα τῶν Ἑβραίων». (Δεκέμβριος 1980).

Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος: Καί λίγο... Ἑβραῖοι! Δημοσιεύει τὸ παρακάτω ἀνέκδοτο ποῦ κυκλοφορεῖ στὴν Πολωνία: «Ἐξω ἀπὸ ἓνα κρεοπωλεῖο τῆς Βαρσοβίας σχηματίζεται ἀπὸ τίς 5 ἡ ὥρα τὸ πρῶτ' ἰδίαν τεράστια οὐρά. Στὶς 8.30 ἔρχεται ἓνας ὑπάλληλος καὶ λέει: «δὲν ὑπάρχει ἀρκετὸ κρέας, καὶ γι' αὐτὸ νὰ φύγουν οἱ Ἑβραῖοι». Μετὰ ἀπὸ μισή ὥρα, ὁ ἴδιος ὑπάλληλος ξαναβγαίνει καὶ λέει: «ἐπειδὴ καὶ πάλι τὸ κρέας δὲν φτάνει, νὰ φύγουν οἱ ἔξω – κομματικοί». Μετὰ ἀπὸ μισή ὥρα ἀκόμα ὁ ἴδιος ὑπάλληλος βγαίνει καὶ λέει: «σύντροφοι, τώρα ποῦ εἵμαστε μετὰξὺ μας, πρέπει νὰ σὰς πῶ ὅτι δὲν ὑπάρχει κρέας». Τότε, ἓνας γέρος κομμουνιστὴς φεύγοντας μουρμουρίζει: «Τόξερὰ πῶς σ' αὐτὴ τῇ χώρᾳ οἱ Ἑβραῖοι εἶναι προνομιοῦχοι!» (8 – 1 – 81).

Ἐμπρός: Μὲ τίτλο «Οἱ Νεοναζί θέλουν τὴ Γερμανία χωρὶς ἀλλοδαπούς – Χτυποῦν ἰδιαίτερα τοὺς Ἑβραίους», δημοσιεύει ρεπορτάζ γιὰ τὰ κέντρα τρομοκρατίας σ' ὅλο τὸν κόσμο. (9 – 1 – 81).

Καλλιθέα: Μὲ τίτλο «Ἡ πνευματικὴ κίνησις τῶν Ἑλλήνων Ἑβραίων», δημοσιεύει τὰ παρακάτω: «Ἡ Ἰσραηλτικὴ Κοινότης Ἑλλάδος σήμερον εἶναι πολὺ ὀλιγάριθμος, ἐν σχέσει μὲ τὴν προπολεμικὴν, συνεπείᾳ τῆς γενοκτονίας τῶν ὁποίων ὑπέστη τὴν Χιτλερικὴν λύσσαν. Ἐν τούτοις οἱ ἐναπομείνοντες ἔχουν πάντοτε τὴν ἰδίαν ζωτικότητα καὶ πνευματικότητα ποῦ διακρίνουν τὴν φυλὴν τους, μετὰξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουν πολλὰ ἐπίλεκτα μέλη ἀριστεύοντα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Ἀπὸ τὸ Κεντρικὸν Ἰσραηλιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑλλάδος ἐκδίδεται ἓνα πολὺ καλὸ περιοδικό, τὰ «Χρονικά», πλουσίως εἰκονογραφημένον καὶ γενικῶς μὲ ἀρίστην ἐμφάνισιν, κυρίως δὲ μὲ ἐκλεκτὴν ὕλην. Ἐχομε ὑπ' ὄψει μερικὰ τεύχη, τὰ ὁποῖα μὰς ἀπεσταλάσαν, ἐσημείωσαμε δὲ ὅτι ὅλα τὰ δημοσιευμένα ἄρθρα ἔχουν τὸ χαρακτηριστικὸν ὑψηλῆς καὶ σοβαρᾶς θεωρήσεως τῶν θεμάτων τους. Ἑθνικῶν, Θεολογικῶν, Φιλοσοφικῶν, Κοινωνικῶν, Πολιτιστικῶν ἢ σιεύονται ἐπίσης λογοτεχνικά κείμενα καὶ ἡ εἰκονογράφησις περιλαμβάνει κλασσικὰ ἔργα τέχνης. Μεταξὺ τῶν δημοσιευμάτων σημειοῦνται τὰ τοῦ «ὀλοκαυτώματος» εἰς εἰδικὸν τεύχος, «Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἑβραϊκῆς Ἱστορίας» τοῦ Σ. Ντουμπνίου, «Ἑβραϊσμός καὶ Ἑλληνισμός», «Ἡ ἔξοδος τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν Ἰσπανία», τὸ «Πρόβλημα τῆς Ἱερουσαλὴμ», ἡ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα πραγματεία τοῦ Ἰακώβ Σίμπερ ἢ «Συμβολὴ στὴν Ἱστορίαν τῶν πρώτων Ἑβραίων στὴν Ἑλλάδα» καθὼς καὶ ἄλλα, φιλολογικὰ ἢ λαογραφικά. Γενικῶς ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐμφανίσεως καὶ τῶν περιεχομένων τοῦ περιοδικοῦ εἶναι πολὺ συμπαθὴς, ἡ δὲ ἀνάγνωσις τοῦ μεστῆ ἐνδιαφέροντος. Εὐχόμεθα τὴν διαρκὴ βελτίωσιν καὶ ἐμπλουτισμὸν τῆς ὕλης τῶν Ἑλληνικῶν Ἰσραηλιτικῶν «Χρονικῶν», τὰ ὁποῖα ἐκτός τῆς πνευματικῆς συμβολῆς των, ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν, προάγουν τίς γνώσεις μας γιὰ τὸν ἀρχαιότατο αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλαν ἱστορίαν λαό, τοῦ ὁποίου ἓνα τμήμα ἀπὸ πολλῶν ἐκατονταετιῶν ἔζησε μετὰξὺ μας, τελευταίως δὲ κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν Πόλεμον τοῦ 40 – 41, ἡ ἀναλογία τοῦ εἰς θυσίαν αἵματος ὑπῆρξε μεγάλη. Ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸ Δελτίον Τύπου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐτησίου ἑορτασμοῦ τοῦ Πολέμου αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινοτήτος Ἀθηνῶν, ὁ Ἑβραϊκὸς Ἑλληνισμὸς εἶχε 513 νεκροὺς καὶ 3.743 τραυματίας. Μεταξὺ δὲ τῶν νεκρῶν αὐτῶν συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ γενναῖος Καλλιθεάτης Συνταγματάρχης Μορδοχάι Φριζὴς, ὁ πρῶτος ἀνώτερος Ἑλλήν ἀξιωματικὸς, πεσὼν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἐπιχειρήσεων, διακριθεὶς μὲ σειράν πολεμικῶν ἐπιτυχιῶν καὶ τιμηθεὶς διὰ τοῦ Χρυσοῦ Ἀριστείου Ἀνδρείας, Πολεμικοῦ Σταυροῦ καὶ ἄλλων παρασῆμων, μία δὲ ὁδὸς τῆς πόλεως μας φέρει τὸ ὄνομα του!» (1 – 81).

Ἱστορία: Σὲ ἀφιέρωμα γιὰ τὴν «Τρομοκρατία» παρουσιάζει, μετὰξὺ ἄλλων, τὴν Ἰργκούν, τὴν ὁποία ἴδρυσε ὁ Βλαντιμίρ Ζαμποντίσκυ. Ὁ τίτλος τοῦ ἀρθροῦ εἶναι: «Ἰργκούν: μὲ βιβλικὰ ἐπιχειρήματα». (Ἰανουάριος 1981).

Ὁρθόδοξος Τύπος: Σχόλιό του μὲ τίτλο «Ἡ ὥρα τῆς Ὁρθόδοξίας» ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Ὁ Ἅγιος Δημητριάδος» κ. Χριστόδουλος δι' ἄθρου του εἰς τὸν «Ἐλεῦθερον Κόσμον» ἡμ. 8.1.81 ὑπὸ τὸν τίτλον «ἤλθεν ἡ ὥρα τῆς Ὁρθόδοξίας, καὶ δι' αὐτὴν τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ἥτις μὲ τὰς νέας αὐτῆς «θεοτήτας» ἀπεγοήτευσε τὸν ἀνθρώπον. Εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἀπόψεών του φέρει τὸ παράδειγμα τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραὴλ, τὸ ὁποῖον, «χάρις στὴ θρησκείᾳ του κατ' ὁμολογίαν νὰ δημιουργηθῇ καὶ ἐπιβίωσῃ... καὶ ἀνάστησαν ἀπὸ τὸν τάφο τῇ γλώσσᾳ τους, ποῦ τὴν μιλοῦσε ὁ Μωϋσῆς...». Ἡ θρησκεία καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐδημιούργησαν τὸ Ἰσραὴλ. Οὐδεὶς ἐχέφρων ἀντιλέγει εἰς ὅσα ὁ Σεβασμιώτατος λέγει...» (23 – 1 – 81).

Ἑστία: Μὲ τίτλο «Ἀναβίω ὁ ρατσισμὸς εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην» γράφει ὅτι «Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ ρατσισμὸς ἔχει κύριον στόχον τοὺς Ἑβραίους...» (26 – 1 – 81).

Βῆμα: Σὲ ἄρθρο τοῦ «G. Clark, «Μὲ τὸν φασισμόν πρὸ τῶν πυλῶν ἡ Εὐρώπη μας... ἐφησυχάζει» ἀναφέρεται στὴν ἀντισιμητικὴ ἐκστρατεία ποῦ ἀρχισε στὴ Γαλλία (25 – 1 – 81).

Πελοπόννησος (Πατρών): Ἀνταπόκρισις τοῦ κ. Δ. Λεβιθοπούλου ἀπὸ τὸ ἑλ - Ἀβιβ γιὰ «Τὸ Ἰσραήλ» σήμερα: Ἡ μικρὴ χώρα μετὰ τὴ μεγάλη δύναμη» (25 — 1 — 81).

Γυναίκα: Μὲ τίτλο «Σιωνιστικά» ἡ κ. Π. Ἀρίστου ἀπαντᾷ στὴν κ. Ναχμία καὶ διαχωρίζει τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τοὺς Σιωνιστές. Ὑποστηρίζει ὅτι τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ εἶναι σιωνιστικὸ καὶ ἱμπεριαλιστικὸ (28 — 1 — 81).

Ἐλεύθερη Ὁρα: Σὲ ἄρθρο μετὰ τίτλο «Τὸ Ἰσραήλ, ἡ Ἀλβανία καὶ ἐμεῖς» διπλωματικὸς συνεργάτης τῆς σημειώνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων: «Τὴν μεταπολεμικὴ ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ συχνὰ χαρακτηρίζει προχειρότης προσπελάσεως καὶ χειρισμοῖ τῶν σχέσεών μας μετὰ τὸ Ἰσραήλ καὶ τὴν Ἀλβανία.

Στὴν πρώτη περίπτωσι, ἐγγίζει τὰ ὅρια τοῦ παραλόγου ἢ παραινόμενη ἐπιζήμια γιὰ τὰ εὐρύτερα ἔθνη μὲς συμπεφέροντα διατακτικότης στὴν ἀναγνώριση DE JURE τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ. 32 ὁλόκληρα χρόνια μετὰ τὴ σύστασίν του. Ἡ ἀρνήσις ἀνταλλαγῆς πρεσβευτῶν, δικαιολογήθηκε ἀρχικὰ ἀπὸ τὸν φόβο μὴ τυχὸν δυσαρεστηθῇ ἡ Αἴγυπτος καὶ ὑπάρξουν δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στὶς πολυάριθμες παροικίες μας, ποὺ εὐήμεροῦσαν ἀκόμα τότε στὴ Χώρα τοῦ Νείλου. Ὁ φόβος ὅμως αὐτὸς ἔχει πλέον ξεπερασθῇ, ἀπὸ δεκαετίας περίπου, ἀφοῦ ὁ αἰγυπτίωτης ἐλληνισμὸς ὑπέστη τὴν φθορὰν συστηματικῶν μέτρων ξηνηλασίας καὶ συρρικνώθηκε σὲ λίγες χιλιάδες. Παράλληλα, ἡ μεταναστερικὴ Αἴγυπτος προχώρησε τὸ 1978 στὴ γνωστὴ συμφωνία τοῦ CAMP DAVID καὶ τὴ σύναψιν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τὸ Ἰσραήλ. Ἐτσι, ἡ Ἑλλάς, μόνη δυτικὴ χώρα (ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας, ποὺ ἔχει ἱστορικοὺς δεσμούς μετὰ τοὺς ἄραβες), γιὰ λόγους ἀκατανόητους ἐμμένει, μὲ ἀστοχες συχνὰ ὑπερβολές (ὅπως λ.χ. ἡ περίπτωση διορισμοῦ περιπλανώμενου Πρέσβους... γιὰ τὶς ἀραβικὲς χώρες), σὲ μιά μονόπλευρα ἀραβόφιλη πολιτικὴ, ἐμφανιζόμενη σὰν ἀραβικώτερη τῶν ἀράβων... Οἱ προβαλλόμενοι λόγοι δὴθεν ἐξυπηρετήσεως οἰκονομικῶν συμφερόντων (πρβ. τὸ φιάσκο προμυθίας πετρελαίου ἀπὸ τὴ Λιβύη) καὶ σκοπιμοτήτων, δὲν πείθουν καὶ πάντως δὲν ἰσοφαρίζουν τὶς ὑπερατλαντικὰς, σὲ βάρος γενικωτέρων ἐθνικῶν μας θεμάτων, γνωστὰς ἀντιδράσεις. Ἐτσι, ὅταν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς πραγματικότητος, ἀποφασισθῇ μετὰ τὴν ἀναγνώριση DE JURE τοῦ Ἰσραήλ, θὰ ἔχουμε πιά χάσει τὸ λεωφορεῖο: οὔτε οἱ Ἰσραηλινοὶ θὰ συγκινηθοῦν ἀπὸ μιά κατόπιν ἐορτὴν χειρονομία ἀνάγκης, οὔτε τὰ διμερῆ ἐκκρεμῆ θέματα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν (ἀποζημιώσεις περαιοσιῶν Ἑλλήνων Παλαιστίνης, ἐξασφάλισιν δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνορθόδοξου Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, στοὺς Ἁγίους Τόπους κ.ἀ.), θὰ συναντήσουν πρόσφορον ψυχολογικὰ ἔδαφος ἱκανοποιητικῆς διευθετήσεώς τους». (28 — 1 — 80).

Σημείωσις: Τὸ δημοσιευθὲν ἄρθρον «Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Οὐγγαρίας», στὸ τεῦχος τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τῶν «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» ἦτο ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τὸ μηνιαῖο ὄργανο τοῦ Παγκοσμίου Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου, «News and Views», Νοέμβριος 1980.

«ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ»

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ

βαίωσις τῶν παραπάνω. Ὅλοι δὲ οἱ ὑποτιθέμενοι «ἐκποτισθέντες» ἔφυγαν ἐκουσίως πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ, παγιδευθέντες ἀπὸ τὶς ἀλλοπρόσας διακηρύξεις τῶν ἀνευθύνων Ἀράβων ἡγετῶν. Καὶ μιά ἀπλὴ ἔστω ἀναδρομὴ στὸν τότε ἑλληνικὸ καὶ διεθνὴ τύπον, θὰ ἐπιβεβαιώσει τοὺς παραπάνω ἰσχυρισμούς.

Ἄν μέχρι σήμερα δὲν ἐπεκράτησε ἡ εἰρήνη καὶ ἡ γαλήνη στὴν περιοχὴ, γιὰ τοῦτο οὐδόλως εὐθύνεται τὸ Ἰσραήλ. «Οἱ Ἀράβες... ἔχουν ὀρκιστεῖ ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσουν, ἐάν δὲν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Ἰσραήλ... (σελ. 36), «... περιβάλλεται ἀπὸ ἐχθρικοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι τὸν θεωροῦν παρείσακτον... τὸν μισοῦν καὶ ἔχουν ὀρκιστεῖ τὴν ἐξόντωσίν του... (σελ. 12). Ἰδοὺ, ἀβίαστα καὶ ἀπροκάλυπτα ἡ ἀπάντησις γιὰ τὴν μὴ εἰσέτι ὁμολογήσιν τῆς καταστάσεως. Ὅλα δὲ τὰ περὶ «δημιουργίας ἐσχίας πού θίγει τὰ συμφέροντα τῶν λαῶν τῆς Μεσογείου...» (σελ. 12) δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μέρος τῆς εὐτελοῦς πολιτικολογίας (ἴδωι μας σήμερα κινδυνεύουμε νὰ γίνουμε θύματά της) ἐκείνων ποὺ «μισοῦν» καὶ ποὺ ἔχουν «ὀρκιστεῖ» τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Ἰσραήλ ἀπὸ τὸν παγκόσμιον χάρτη.

Γιὰ μᾶς, σάν θεματοφύλακες τῆς Βιβλικῆς διδασκαλίας τῆς συναδελφότητος ὅλων τῶν λαῶν καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς οἰκουμένης, ὑποχρέωσις καὶ καθήκον μας εἶναι ἡ μετὰ καθὲν τρόπο συμπάστασις τοῦ ἡδὴ διαφαινόμενου στὸν ὀρίζοντα εἰρηνικοῦ διακανονισμοῦ τῆς Ἀραβ - Ἰσραηλινῆς διενέξεως καὶ ὅχι νά... ἐνθαρρύνουμε καὶ ἀναμοχλεύουμε τὰ πάθη.

σελ. 48: «Ὅμως... οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Μαρξιστές... οἱ Χιλιαστές, κ' ὅλος ὁ διεθνὴς Σιωνισμὸς...»

Ὅμως... ὁ συσχετισμὸς καὶ μόνον τῶσων ἀναμοιαιγῶν καὶ πασιφανῶς ἀντικρουομένων στοιχείων, τῶσων, ἐπιστημονικῶς ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς, ἀβάσιμων συλλογισμῶν καὶ συσχετίσεων, καταρτίζεται τὴν... δὴθεν ἀντικειμενικῆς Σας ἐξέτασις καὶ ἀντιμετώπισις τοῦ ὅλου θέματος.

Θὰ κλείσω μετὰ μιά τελευταία παρατήρησις, ἡ ὁποία πιστεύω θὰ δώσει κάποιον ἄλλο τόπον στὴν «συζήτησίν» μας. Γράφετε στὴν σελ. 6: «... ἀργότερα ὠνομάσθησαν Ἑβραῖοι ἀπὸ τὴν θαυματουργικὴν Διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης...». Ἐξ ὅσων γνωρίζω ἡ ὀνομασία «Ἑβραῖοι» προῦπήρξε πολὺ τῆς Ἑξόδου. Ἐχουμε, κατ' ἀρχήν, τὴν ἀναφορὰ τῆς «Γένεσεως» (40:15) περὶ τῆς γῆς τῶν Ἑβραίων, ποὺ ἀναφέρεται στὴν προγονικὴ γῆ τοῦ Ἰωσήφ. Πολὺ πρὶν τῆς Ἑξόδου πάλι συναντᾶμε στὴ Χαναὰν Ἑβραϊκά τοπωνύμια, ὅπως: «Beth lehem» — κυριολ. «Οἶκος τοῦ Ἀρτου», «Beth hakerem» — «Ὁ οἶκος τῆς Ἀμπέλου», «Gath Rimmon» — «Πιεστήριον Ρόδων», «Beth Tharuach» — «Οἶκος τοῦ Μήλου» κ. ἀ. ποὺ μαρτυροῦν περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης παρουσίας τῶν Ἑβραίων στὴν προ - Πατριαρχικὴ Χαναὰν. Δὲν θὰ πρέπει, τέλος, νὰ παραβλέψουμε τὴν βάσιμην παράδοσιν ὅτι ἡ ὀνομασία «Ἑβραῖοι» προέρχεται εἴτε ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ Ἑβερ (Γεν. 10:20) καταγωγὴν τοὺς εἶτε διότι ἦλθαν ἀπὸ τὴν «Πέρα τοῦ Ποταμοῦ χώρα» — «Eber ha - Nahar», δηλαδὴ τὸν Εὐφράτη.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)